wiadomości
z nowo odkrytych źródeł, które,
bez wyjątku wszystkie, z cza-
sów dalszych już upowszechnionego
u Słowian chrześcijaństwa pochodzą, a opowiedziana ~~[illegible]~~ raz w mowie do ~~[illegible]~~ i pismem Słowia-
nom obcem.
dzą. Jedne i drugie, tak zwane
pisma runiczne, są pogańskimi od-
nosi się czasów, ale tak ostrożno-
ściąga jest zalecenie że się z nie-
go wyciągać nic nie można.

Na czele źródeł pewnych wiedzy wszelkiej umieszczo-
nych ~~[illegible]~~ stoją kro-
niki. (Po nich idzie rękopis ekklez-
ski i prawo zwyczajowe polskie
przedstawiającego, a po nim Księga
najstarsza miasta Krakowa, z lat 1300-
tnu pochodząca, i przez Akademię
umiejętności w Krakowie r. 1878.
wydana. ~~[illegible]~~
~~Ze wszystkiem dem- jedną Annikad~~
~~rze szereg źródeł wiary pol-~~
~~skich. mamy bajęcej.~~
Ze wszystkich tych źródeł dowia-
dujemy się, że zanim

(1) Correspondenzblatt z r. 1870. nr. 9 jest właśnie napisu w okolicy Ems ~~z~~ wód mineralnych słynnego, a więc w ~~[illegible]~~ siedzibie dawnych Swewów i Franków odkryte.

8.

Okres pierwszy.

1. Pogląd na ten okres.

Kiedy już wiemy, jak z arcypotrzebnych dla rolnika targowisk powstawały grody zamieniane następnie na miasta, a z liczby ich ~~najwcześniej~~ wystrzelił w górę Krakow, ~~[illegible]~~, siedziba najstarszego z udzielnych książąt z rodu Piasta, pochodzącego uważanego za monarchę
cało[illegible] miasto ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ rzeczone miasto Kra-
[illegible] niły służy
[illegible] szwęłniej, na-
[illegible] Jagiellońskiej Pol-
[illegible] Komuna sta-
[illegible] się na wzór
[illegible] ła się przez
[illegible] daleko, bo aż
[illegible] handel ~~[illegible]~~
Do Chin, sięgał, [illegible]
~~[illegible]~~ wyrobów skackich
~~[illegible]~~ szczegółach tych zawiadomiony
a ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ czytelnik zapyta, i powinien zapytać, jak też za to w Krakowie, a wnet i we Lwowie, Wilnie i Kijowie, długo rozpościerającym ~~[illegible]~~ się ~~[illegible]~~ dotknąłem słabo ~~Komuny~~. ~~[illegible]~~ podczas miasta prawdziwa narodowe i miasteczka ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ same pragnąc

wszystkiem tem wiodąc, zważmy

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ że
by chać w części pamięci co do tych
~~[illegible]~~ posiadły już skut~~[illegible]~~ lice, że by
~~[illegible]~~ nie dać się wyzyskiwać
nalatującej na siebie w coraz więk-
szych masach akcji agitatorów nie-
mieckiej i żydowskiej ludności.

Chać na pytania te wbrew dopiero
za czytelników ~~[illegible]~~ od-
powiedź! może być dana, gdy po-
zna kominy miast i miasteczek
na owem ~~[illegible]~~ urządzanych
prawie, może się jednakże już
teraz upewnić, ~~[illegible]~~,
że agitatorowie miasteczek nie by-
li winni sami, iż nie mogły użyć
~~[illegible]~~ przyzwoicie, czem ją ~~[illegible]~~ części ich
~~[illegible]~~ obdarzona chojnie.

czyste na-
ważniej ich
złudę

Zdania Greków zbawczych, że naj-
ważniej jest cywilizować kraj przez
zakładanie w nim miast (Tholezyn) ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ale tam tylko, gdzie jest sposobność [illegible]
dam (?) ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

~~i ludzie są zamożni w środku zdolniejsi do kierowania za-
kładami o których ~~[illegible]~~ zamy-
ślają sam nawet ~~[illegible]~~ już
~~[illegible]~~
nadużywać prawie, zdania tego
nie przyjmowali rządowi ~~[illegible]~~~~

lub
wpa
dł
[illegible]
które

3

8. a.

nadawali je prawem, rozumiejąc,
że gadowiący się [illegible] w nich
rzemieślnik, fabrykant, kupiec, [illegible]
rolnikowi w pomoc, czyli towarzy
zarobkowaniu miejskie z wiejskiem ułatwi ekonomii
politycznej [illegible] ~~ekonomii polityczne-~~
~~[illegible]~~ się zasady [illegible]
dojść można do ~~[illegible]~~ kwalutywu krajului, że głównie na tej drodze
~~[illegible] [illegible]~~ (weźmy za przykład
Ale, kiedyż na ziemię miejsca, gdzie
[illegible] Kaliszki [illegible] (obracana dalle wsie jak
Drzewica,
Mia[illegible], na miasteczka? [illegible] Mogilze.
osiadający w nich rzemieślnik, fa-
brykant, kupiec [illegible] na
odbyt wyrobów według przemy-
słu, gdy w otaczających je miasteczka
skłodanie, żgierzy i tak dalej na
dalniejsze prawie posiedzanych z produ-
kowany wyrob z miał odbyt usta-
lony, z którym nie podobna była
współubiegać się, w nowo zgadzającym się
miasteczku rzemieślnikowi, gdy
wyrob jego nie miał pokupu, albowiem
po nabyciu go woląc kupujący
spieszyć [illegible] do miasta, mając
większe w nim, niż w miasteczku produ-
kowanym uważne zaufanie.

Tylko Niemiec i Żyd mogli się
odważyć osieść w dalekiem miasteczku,
pierwszy by fabrykować na pojazd i zwróć-
ubiegać się i rozprzedać ich z każdym
...

Cf. Sapieżkiego Sztu. t. II. 228-233.

bez różnicy. Drugi by nie pa-
trzył na wartość wyrobu sprze-
dawał go za jaką kolwiek cenę, byle
zniszczyć tego cały świat y dawni
mu czasu w tłumie ~~tak~~ i sprzeda-
ży.

nadawali je prawem, mylnie mniemając, że sama ta okoliczność iż osada zostaje za pośrednictwem prawa tego komuną, zachęci rzemieślnika, fabrykanta, i kupca tam gdzie już istnieją miasta, zamieszkałe od rzemieślników i t. p. których wyrób ich kredyt ustalony, i które jak Kłodawa, Łęczyca, Kutno, przed takiemi osadami jak Drzewce, Mszczonów i t. d. magdeburskiem nadano już prawem.

Jak suknia którą się człowiek odziewa nie nadaje mu wartości jeżeli ona w nim nie jest; tak i sama prawo nie stanowi komuny jeżeli składu i ładu komunalnego nie wyrobiła w sobie osada, która się tą nazwą szczyciła.

Co biorąc na uwagę, już nie samym okolicznościom osadzie towarzyszącym przypisać należy w tem winę, że będąc siedliskami kraju, nie [illegible] zdołała utrzymać się przy swej godności ani sta[illegible] lic mieszkańcom, przyczynić za zaszczyt, że wymierzyły osadę swą własną na jaw z niczego [illegible] na szczeblu najwyższego dostojeństwa miastowości całego państwa jak się stało z Warszawą, z Krakowem i

[illegible] postawili

się która na to nie zasługiwała

samej
Rządy mieszkańcom, którzy całość
czynności nadużywające się jej i umie-
li [illegible] naśladowania na
lecz własnie ich samej okoliczności zwalić
[illegible] rządy samej
w tem lub owem zjawiła podrzeźnienia
co znowu uniewinnia ją lub
podległa [illegible] głuszeniu.

Uwaga ta, że uznawać się będą po-
kolei miast rozważając. [illegible]
[illegible] okoliczno-
ści [illegible]
czysto historycznej zastawiając do
zbadania tym którzy z obowiązku po-
winni ją badać [illegible]
[illegible] je
[illegible] miałem nazwać też
podobno z tej okoliczności, którą
dziś [illegible] przedmiot do znaczenia
z własnego przyjęcia, mało uwzględniając
zwracam baczność na to, czemu się
prawa [illegible] magdeb. [illegible] mało
rozwinęło w Czechach i w Polsce choć
to i tam dobrym ciężyło się z prze-
dewszystkiem uwzględniać będę prze-
mysł i kupiectwo, z tem bowiem każde
miasto stoi i powinno stać.

[illegible] zdali
pamięci, że rządy

bez miast bowiem żaden naród
cywilizowany obejść się
nie może, a miast który ka-
mienny nie jest,

innych zamienili na miasteczka,
i uprosili u rządu że je mag-
deburskiem obdarzył prawem, mnie-
mając że ┌ się, gdy w nich osią-
dzie rzemieślnicy, fabrykanci, ku-
pcy, a nadewszystko gdy zmagde-
burzeją, szybko na ten kraj
niezachybnie, albowiem główna eko-
nomii politycznej zamieni się w
ciało, skoro przemysł miej-
ski połączy się z miejskiem, i
skoro przemysłowy miejscy spo-
mnożąc będą u dalszych rolę upra-
wiających.
Tak też Szkoła Polska dzi-
siejszego ekonomisty uczył (1) z ał
z innych niż zaburzenia owych
w Kaliskiem pobudzonych miaste-
czek wychodzi wartości.

┌ miasteczka

(1) Supiński II. 228.
233.

nadawali je prawem, k'woli oszczę-
dzającego w nich rzemieślnika, fabry-
kanta, kupca, a przez to utwierdza-
jąc [illegible] zasadę ekonomii politycz-
nej, która uczy, że wtedy mno-
żą się dobrobyt kraju, gdy zarob-
kowanie miejskie pomaga wiejskiemu,
czyli kiedy mieszczanin oraz prze-
mysłu swego, niemniej z rolnikiem za
produkta ciągnione z ziemi, i czy
Ale wtedy idzie o to, czy jest
po temu miejsce, i czy są ludzie
[illegible] sprawami rękodzielnemi jedno i
drugie (1), zwłaszcza z korzyścią dla
siebie!
może to czynić z [illegible] korzyścią dla
siebie i jedno i drugi?
Nie uwzględnili tego (idąc do przy-
kład na do [illegible] w kaliskiem) układ
licznym tej przemysłowej w/takich wsiach osiedlającej się
[illegible] miejsce miasteczkach
jakiemi są Drzewce, Mazew, i in
[illegible] już, takie same lub
gdzie, choć istnieją podobne zakłady do tych
o których zamyślają, spodziewać się jednak
można, iż one nie zaszkodzą
mającym się nowo zakładać, [illegible]
[illegible] zwłaszcza gdy te na prawie
magdeburskiem, w okolicy tej nie
znanem, zakładane będą.
Takąż lub podobną jej przed[illegible]
nie nasi panowie myślą, [illegible] wsie
[illegible] (których przykład z Kaliskiego)
[illegible] Drzewce, [illegible] Mazew, i wiele

(1) Supińskiego Szkoła II. 228
237.

[illegible], z wyjątkiem ważnych pism urzędowych nie wspomniały a inne. Jak

~~[illegible] w ogóle [illegible] ulicach [illegible] ju i jego [illegible] słowa i pisma uwagi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jak [illegible]~~
~~[illegible]~~nemu skarbowi przynoszące. ~~Jak Starożytności Polskie opuściły z ulic miasteczka Rybki, Bierzę, a Starożytna Polska nie tylko o tych ale i o Babrzy zapomniała.~~

i inne tak wielko- jak i małopolskie miasteczka zauważając że są wyzwolone od Landwójtów. Jak gdy bowiem dzierżawili szamarze ~~[illegible]~~ Burmistrze niektórych, (Tuchowa) (1). I mieszczany bowiem przynosiły jakikolwiek

~~Jak~~ Starożytności Polskie i Starożytna Polska ~~[illegible]~~ opuściły zupełnie z uwagi ~~[illegible]~~ Ujskie, Sołtyki, Żiemek, Starożyn ta ~~[illegible]~~ Walewiska legum nie przepomina w ogóle ~~[illegible]~~ (1) ~~[illegible]~~ by miasto ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Dochód skarbowi państwa a więc zasługiwały z urzędu na jakąż ~~[illegible]~~ wzmianki ~~[illegible]~~

(1) R. 1646. Vol. V. ~~[illegible]~~ 369. Pomniki Helcla V. 1920. nr. 1693. ~~[illegible]~~

przez Hist. prawod. IV. s. 96. w przyp.

~~[illegible] [illegible] miasteczek~~

i Pomniki dawnego Prawa Polskiego wydane od Helcla (tomy I–IV)

~~a Tuchowie, wyzwolonym od [illegible] mianem [illegible] Landwójta dzierżawiącego się Burmistrza. I mieszczany bowiem przynosiły jakikolwiek~~

(2) Hist. prawod. IV. s. 96. w przyp. pewne ktokolwiek był Landwójt.

7

Należałoby teraz, dopełniając wspomniane wyżej pisma, rozważające o miastach i miasteczkach, przynieść choć kilka szczegółów o nich ze źródeł (które uzupełniają) tworzą jasny obraz o [illegible]. Lecz stosowniej będzie odłożyć ten przedmiot do czasu, w którym przyjdzie koniecznie rozpracować szczegółowo o początku i rozwoju magdeburskiego prawa tyle ważnem w miastowości Polski, Rusi i Litwy.

Wypadałoby, [illegible], dopełniając wspomniane wyżej pisma i rozpatrując szczegółowo monografie miast i miasteczek, jakich które już dyplomataryusze wszystkich właśnie [illegible], lub jak Kalisz i Olkusz, zasługują by uzyskały wspomnienie; lecz stosowniej będzie o nich, gdy przyjdzie kolej do wspomnienia o [illegible].

(przyczynek do dziejów)

jo. Wypadałoby mówić zwłaszcza tych miast i miasteczek, które budzą interes powszechny: uzyskanie przez nie magdeburskiego prawa. Żaden bowiem gród nie uznawano [illegible]

Dyplomataryusza i nazwany Kodeksu dyplomatycznego [illegible]

za miasto, a każdy osadę [illegible] przezywano

[illegible] / gród tylko

[illegible] zana była prawie, i zewnątrz wyglądała na twierdzę, a wewnątrz, wyrachowany w sobie siłą na lada szanować się kazały, niczem więcej nie była jak grodem, właśnie dla tego, że im nie dostawało prawa magdeburskiem zwanego przelu, ie tylko do uprzywilejowywa- [illegible]. Dam na to jeden [illegible]

które [illegible] się x nie szczycił posiadaniem tego prawa. Chociażby nawet [illegible] wszystkie warunki miastowości posiadała osada [illegible] i że miasto uznawane bywało porządzeniem przez Krzyżaków już civitas, już urbs, już castrum, to jednakże osadę przezywano [illegible] urzędownie za [illegible] gród [illegible] tylko. I tak sławne

[illegible] w kraju Retarow nad Łabą leżące miasto (arkon) Radogost (Retra), otoczone [illegible] wa- mami i położeniem miejsca, w którem sam Światowit [illegible] władzę najwyższą wojskową i cywilną [illegible] sprawowała (1), [illegible] było gradem tylko (1), jak również gradem była osada otoczona [illegible] wybrzeżnie [illegible] za- porą czyli szlabanem nazywa- ną żurawiem, [illegible] któ- ry podnoszono i spuszczano, ile- kroć miano wpuścić kogo do wewnątrz grodu. Przy tym szlabanie mówi legenda o ś. Aleksym, księga w niewiadomym wieku z łaciny spolszczona,

(1) Dytmara Kronika Księga VI. rozdz. 17. Hist.-prawod. II. s. 349.

zakupów siadywali zbieracy i

Jak dziś nazywani akcyźnicy książęcy, pierwsi wyciągając rękę po jałmużnę, drudzy wybierali opłatę od produktów przywożonych na targ odbywany w grodzie (1).

Sławne też miasto Wineta albo Julin już civitas, już urbs nazywana od kronikarzy (2) nie była ni tem ni owem właśnie dla tej przyczyny, że nie posiadało samorządu jak Magdeburg (dawnemi czasy (antiqua constitutio), jak i w czasach nowszych (r. 11.. ob.) kiedy posiadł to miasto arcybiskup Wichman, mając nadane sobie od niemieckiego cesarza.

{Co gdy tak jest, gdy wyraźnie od nadawania aż w grodzie magdeburskiego prawa z grodów, jakby czarodziejską różdżką, zamieniał się w miasto, dajmyż poznać to prawo, zbadajmyż jego rodowód, i powiedzmy co właściwie czyniło go powabnem, pożądanem, ale do nabycia trudnem.

(1) Vencsio, Volum Ducis, Kod. Tynieckie r. 1105 nr. 1.

(2) P. J. Rozprawy wydane w Pradze 1865. Patrz 45–70.

Burg stał odrębnie

~~gdy przedmieście burgu ... był ... od-~~
~~rębny~~ lub przyczepiony do miasta; ~~jako dawne~~ ~~tradycje~~ z dwóch więc staradawne nomenklatur ... germańskie.

Takiemi też były i polskie miasta grodowe. Składały się z dwóch, od siebie różnych realności. Gród ~~w nich~~ był zamkiem, miasto w którem gród ten leżał było także zamkiem. W mieście sejmikowano, radzono, a nawet sądzono; a jeżeli z wyroku sądu wypadło zachować przedmiot sporu (corpus delicti) do dalszego czasu, odsyłano go do grodu (2) na przechowanie.

(1) Strassburg. Magdeburg. Gryma Würzb. j. w. burg.

(2) Lelewela Polska, dzieje, i t. d. tom I. str. 200–7.

wracam do Magdeburga, za sprawą którego powstało, jak wyżej rzekłem, owo prawo, [illegible] ujmujące za serca tak mieszczan jak i włościan. [illegible]

Pierwsi byli nadłabańscy Polanie, wschodni (Ostfalaki) i zachodni (Westfalaki) i [illegible] Wielkopolanami zwani. Z nich jedni trzymali się magdeburskiego prawa, a drudzy [illegible] przyswoili sobie to, które przejęło następnie od Flamandów chełmnian krzyżackich. [illegible] Ciekawy nader jest rzeczą skąd wzięli się ~~[illegible]~~ nad takim ~~[illegible]~~ Wielkopolanie?

Łącznie zwani, którzy sobie ~~[illegible]~~ upodobali ~~[illegible]~~ już to prawo, już prawo pośledniejsze, które ~~[illegible]~~ ubezpieczające [illegible]

Ważne to pytanie najważniejszym i rozwiązanem dał w Dziełach swoich które we Warszawie w latach 1846–50 wyszły pod napisem: Pierwotne dzieje Polski i Litwy, Kroniki i Kroniki [illegible] ~~[illegible]~~ z uwagą na sąsiednie ~~[illegible]~~ Polskie kraje a mianowicie na Ruś, Węgry, Czechy i Niemcy, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ J. K. Grzegorowicz zbadawszy dzieje pamięci w jednem z pism warszawskich czasowych (?), za co po wieki, dziś jeszcze, składam mu dzięki. [illegible]

Ważne pytanie to w najnowszem dziele rozwiązane tylko w ogólnem swem dziele w

1856–65

historya prawodawstw słowiańskich (wydanie drugie), zewnętrzna i wewnętrzna

Dopełnienia historyi prawod. słow. 1872? [illegible]

Dzieje Polski przedchrześcijańskiej. [illegible]

(1) Początek słowiańszczyzny według dokumentów zebranych i ogłoszonych przez K. M. w Tygodniku z roku 1874. nr. 44–47

I jednak potrzebne do tych dzieł w których już mamy dzieła Szymonowiczów [illegible] [illegible] wszystkie wybrane

~~[illegible], z Historyi prawodawstw [illegible]~~

~~[illegible] moje, na której części [illegible]ne które pod napisem Dopełnień do Historyi prawodawstw słowiańskich od roku 1872 wychodzi~~

~~[illegible]wiańskich, lecz które na której części [illegible] rozdział pod napisem Dopełnień~~"

Historyi prawodawstw słowiańskich, lecz i w dodatkach do niego, pod napisem Dopełnień tejże Historyi, od roku 1872 wychodzących, a mianowicie w pierwszym arkuszu rzeczonych dopełnień, od szanownego

mieszczanami będąc, ~~[illegible]~~ z mieli otwartą drogę do szlachectwa przez urzędy równie ziemskie, jak wierzynkowie dobr wiejskich właściciele (Wierzynkowie) jak miejskie, Szwarcowie, Hetelowie ~~[illegible]~~; otwartą też ~~wychodzi od r. 1872~~ przez herby, o które atoli mało dbano, a mniej o udział w sejmikowaniu i sejmach ~~[illegible]~~ czego zaniedbywano dla braku czasu, ~~[illegible]~~ potrzebnego na obroty przemysłowe. Na czem szkodowało dobro miejskie.

Ważne [redacted] pytanie (do) rozwiązałem [już] [redacted]
w dziełach swoich [redacted] wszystkich. Naj-
nowsze z nich, które pod na-
pisem Dopełnienia do Historyi
prawodawców [redacted] od roku 1032.
w osobnych artykułach, drukowane
~~[illegible]~~
~~ciągle [illegible]~~ J. K.
Gregorowicza [redacted] zaręczonym, który go [redacted] w reda-
[redacted] pismie czaso-
gowanem od [redacted] gólnie
wem [illegible] ~~umierającym~~ Doszedłem do tego wniosku że
~~[illegible]~~ między Nemen
a Wisłą (mieszkający Polanie)
gewesty, nazwani po
[redacted] Teutonów od uprawy
pól Polanami [redacted] gdy się [redacted]
~~[illegible]~~ [redacted]
[redacted] ~~[illegible]~~ na wschod-
~~[illegible] jakiemi, jakie~~ nim i za-
[redacted] chodnim po-
dzielili [redacted]
wery ogólnej (Wiel-
kopolan [redacted]
przybrali [redacted] (w łódź)
nazwę. ~~[illegible]~~
[redacted]
(Prawa jakiemi się
Polanie ci rządzili,
były w zasadzie
takie same, jakie
[redacted] zwierciadło
saskie [redacted] i dy-
plomata[r]yusz Me-
klenburg[ski] [redacted] prze-
grania. Magdebur-
ska gmina spośród
je z przywilejem
Arcybiskupa
Wichmana wszystko
[redacted] [redacted]
[redacted] się sprowadza)

Kogo ~~pytanie~~ obchodzi [redacted]: Jak powstawała
i powstała Polska, a z nią, jak [redacted]
kształcowało i rozwijało się i rozwi-
nęło [redacted] prawo [redacted], a nie zechce
rozczytać się w moich, w języku
polskim od r. 1032 ciągle wychodzą-
cych w Warszawie dziełach, niech
przeczyta ów artykuł J. K. Grego-
~~[illegible]~~, że zaraz
prawa [illegible] się [redacted] od polskie
dwunastego wieku rządzono [redacted] mia-
sta, miasteczka i wiejskie osady.
przekazały go [redacted] dalej Litwie
i Rusi, [illegible] Polska panowała nad niemi. (Ta-
[redacted] w dzisiejszych Niemczech
rynkiem germańskim Wielkopolan (Me-
klenburgi i okolicznych

[prawa magde-
burskiem
nazwanego.
miejscowa
gdzie to prawo
na obowiązujące
ce przyjmowa[no]
na rozwija[jące]
je go dalej,
dyplomatyka

Ob[...] [illegible]

w owych czasach, kiedy większą
część tego państwa posiadu-
ły ludy szewskie (słowiańskie).
~~[illegible]~~ Dawno już dw-
[illegible] miejskie przy-
[illegible]czajowem będące nie
[illegible]owdowała ~~[illegible]~~ ukonstytuowało się
[illegible]skiego (<u>Landrecht</u>)
[illegible] miast ~~[illegible]~~
[illegible]ziem niemieckich, ~~[illegible]~~ ale nie dla polskich sło-
~~[illegible]~~ będzanie ziemskiem rzą-
[illegible]ące prawem ~~[illegible]~~
[illegible]da nich niemieckie po uzyskaniu ich, unikały trzykliwie ziemskich
~~[illegible]~~ zawiłości, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
zwyczajem się ~~[illegible]~~ najmilej po-
sługujących, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ W miejsce bo-
wiem zwyczaju, miały teraz coś
lepszego — miały uznane prawa ku
pomocy — miejskie rządy i sądy.
Ponieważ prawa miast nadła-
bańskich, na przywileju, pośrednie jak magdeburskie
~~[illegible]~~ i na zwyczaju (jus commune, terrestre)
wzorem niemieckich ziem, opie-
rające się, prawie ~~[illegible]~~ takie same były ~~[illegible]~~
jakie ~~[illegible]~~ z nad Łaby
wzięły do śląskich i polskich
i mazowieckich miast, miasteczek
i osad wiejskich.

[illegible] 14 [illegible] 1915

Do takiego kraju bądź zupełnie zniemczonego, jaką była cała Słowiańszczyzna nadbałtycka, lub niemczącego się, jakim był Szląsk, zaglądało i do Małopolski, i w krajach upowszechniało się także tam mianowicie, gdzie były dwojakie rządy i sądy; wójtowskie i dworskie, wbudowane w dziedzictwo. Nawet osiadającym sędziom w pomienionych krajach, dając przywileje, brano wzór z takichże udzielanych w nadbałtyckiej Słowiańszczyźnie. Widać to dowodnie z dyplomatyki.

Łączny obraz mniej more-niemieckiego [illegible] od szlachty [illegible] prawa, za czysto niemieckie uważać kazało. Najwierniejszy nie tłumacz lecz układacz tego prawa [illegible] za święty [illegible] to prawo [illegible], by coś lepszego utworzył. I znalazło się wielu, ale nikt nie doczekał się sankcji. Ostatniego nawet przyjęła do takiego prawa [illegible] odrzucono. [illegible] układać [illegible] [illegible] przy [illegible] formalności, na sejmach królewskie [illegible] albo nie [illegible] ostateczne.

Miało poparcie w zarządzie wymierzania sprawiedliwości przez Arcybiskupa zarządzenie [illegible] za [illegible] ~~[illegible]~~ nader ważna ~~[illegible]~~ najlepsza. ~~[illegible]~~ wywołała ~~[illegible]~~ na jednym [illegible] najwyższą ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ prawa, a [illegible] organizacja większej ludności, zbliżyła ~~nie~~ [illegible] ~~[illegible]~~ jej [illegible] ~~[illegible]~~ potrzebna, [illegible] organizacja [illegible] znaków, przez ~~[illegible]~~ herbowanie wojskowe (wappen-zeichen, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ jego ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ przez ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ pobrana ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ jak litery prawa [illegible] brakowało [illegible], ale gdy [illegible] [illegible] pieczęć tę wynalazł i przyjąć ją umiał [illegible] na ten cel [illegible] [illegible] [illegible] tylko nie [illegible], [illegible]

pokonało szlachectwo ~~[illegible]~~ [illegible] z [illegible], gdy były co się [illegible] [illegible] nie wyrzekło i ~~[illegible]~~ [illegible] nie [illegible] i [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Miasta nowe. Autonomiczny (Eichhorn § 311). Już [illegible] [illegible] / [illegible]

Wszystkiego tego macie
ślady w księdze, ~~[illegible]~~ wykazujące, jak naśladujące
~~[illegible]~~ Polaków czarne księgi przedtem
~~[illegible]~~ prawa przy- u nas obowiązywały, [illegible]
sili z Niemiec wynosili
~~się z [illegible]~~ brać się
do zarządu ~~[illegible]~~ kajgnu potrzeb.
jakie okazywały się dla
narodu konieczne. ~~w tym~~
~~względzie najważniejsze~~
~~[illegible]~~

W Polsce stworzył Kazimierz
uniwersytet i reformował
go Jagiełło. Więc Haler,
Helcel przenoszą się i
stosują dla stanu wzory
jakie zastali.

Księgarstwo nie tylko ogólne ale i szczególne
europejskie, ~~ale~~ łacińskie, szlacheckie. Że
rozdwajał się księgarz do Fijala nie ka-
razdwajał się Haler
gładzący do polskiego wrósł się Haler

(Piśmiennictwo).

W Niemczech zarządy miasta stawiane od
szlachty (Eichhorn § 411), tu przeciwnie
konfederują się, więc z nimi, ale nie
garną się do herbów, lecz przyjmując i
jak Litwa przylegając, lub osiadając od
zawodu nazywają się, albo odbierając od Króla
szlachectwo i u nich Długosz
Herburty, Morsztyny (Helcel str.
136)
Steinkeller (D. 70. nie ma w rejestrze)

Ponieważ wszystko to ja-
wało się teraz [illegible]
gać w szlachcie, więc [illegible]
podejrzewać że to [illegible],
i że jak przystało tak i [illegible]
ci, gdy zawiła oświata.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] co
gminne to do gmi-
ny, a co szlacheckie
do cywilizacji, nie
[illegible] aby co
[illegible] niemieckiego.

Tu już od początku [illegible]
[illegible] r. 1363.
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ale w szlachcie
[illegible] [illegible], [illegible]
[illegible], co widać z [illegible] Długosza [illegible]

Dziewięć

słabeczne (przywilejem, który, niebo-
gu niebu, przybierający szczebiotki
różniczny, wyprzyczawać je
na prawa miejskie

Stawian przedkarpackich
zastąpiła u Czaków [?] polskich popadać

rzymskie municypalne. pojmane od niego
(wcześniej niż magdeburskie-

z magdeburskiem zwane jak wszelkiemu
Prawo ów u
łęż

(1) Porównaj w dodatkach
Germanowie, Suevi

za powodem ... czyli
... wcześniej

mówiąc o krajach
między Renem a Adwą
podzięcznych

Pierwotna Germania (jak to admiltemy) nie była
krajem niemieckim była
siedzibą ludów różnej narodowości
i pochodzenia, między któremi wydzie-
li się Swewowie i Teutonowie (rolnicy i wojownicy z pochodzenia),
Pierwsi
Ci znani
Dziś za Stawian (1) poszli
takiemi w długie wieki za powodem ponieważ
z tego
księdza którego względu
zwani
więcej (naśladowali Duchowni niż świec-
cy panowie niemieccy,

I nie mogło

Obrazy przeszłości

Kiedy już więcej jak z pierwszego
dla rolnika targowiska powstawał
grody zamieniony na miasto, a z liczby
...najwyższy wyrobiła się Kraków,
... ... najsławniejszą
...
...dawne ... księstwa ... ...
...wany był za ... ... Polski, a
~~...~~ słusznieby
... wiedzieć jak ... ... Rzym
... ... miasto Dzieje
... ...
... ...
... ...
ba ~~...~~ ...
... ... ale ...
... tej ... ... i ...
... ... jak Kraków
... ...
... ... i ... ...
za ... ...
... ... się ...
... ...
... ...
... ...
...
Jak i dziś ... ...
... ... miasta
... ...
... tylko miasta i miasteczka
... ...
... ...

Gromada... ... Polski

... ...

~~[illegible] wkrótce już rozwidniało do Czech
i Polski, w ojczyźnianych zwyczu-
dziane mowy. Do obcych kra-
jów, jako z Germanii sąsiadują-
cych najpierw zawitało.
[illegible] zieleniły się Czechia
w swej ziemi czyściej, [illegible] ...
Tacyta ~~...~~
Swewii zanim da, zmieniwszy się, zestarzała
zajętnie [illegible] się~~

[Bawiono

~~[niemczyła się, czyli raczej
szwabiała, ... nigdy ani
nie zniemczyła, ani nie
zeszwabiała. Mia-
ła ... miejsca ...
... mnie-
mam ... raz nie na-
stąpi ... nigdy.~~

[Dzieło nie tylko ogólne
... Polska, ...
lecz nawet szczególne ...
... miast i miasteczek

Gród więc jaki, bądź po łacinie civitas, urbs, castrum, bądź po słowiańsku gradem nazywany, jest lub nie jest miastem, okazuje to jéj ustrój wewnętrzny, a szczególnie prawo którem się rządzi.

Tak już od Ptolomeusza, aleksandryjskiego astronoma, (żył w. II. po chr.) wspomniane Calais, po łacinie Calisia (1) nazywana wielko-polska osada, była na pozór miastem, a rzeczywiście grodem.

Wrocław ... śląskie, miało autonomię, a jednakże tylko jego starszyzna (?) zależała od Komesa, rządzącego grodem i grodu tego całego. Komes ten Kasztelanem się po polsku, a Burgrafem (Burggreve), w ręk. łacińskim po niemiecku nazywał. W sprawach ważnych, zwłaszcza politycznych, zasięgał on rady starszyzny miasta, ale słuchał jéj wtedy tylko, kiedy się z jego zdaniem zgadzała (2).

Tak opiewało zwyczajowe Wrocławia prawo, bo pisanego przed uzyska-

niem magdeburskiego, a z niem
samorządu – nie mieli Wrocławia-
nie; [illegible] tak jest – gdy wyłącznie
[illegible] od urzędowania się w grodzie, we wsi i
[illegible]
Dziejskaj jakby wszelkiej zamieniła się
miasteczko, w mieście
w mieście, [illegible] dajmyż pozwać to pra-
[illegible] radowrść, i
[illegible]nie czyniło go
[illegible]niem, ale do ni-

[illegible] wszelkiej urzędu
prawa [illegible] i gdy
[illegible] urzęda

(1) N. 1472. nr. 4094.
w Vann. Helcel.

gdy
Orzeczenie wsi przynależnej nawet
[illegible] że
prawo magdeburskie po-
siadały, nie mogło być
sądzeni inaczej jak ko-
legialnie [illegible].
A gdy każda urzęda

Dziła zląd, że gdy
[illegible] tylko władz-
Dziejska
[illegible] ciała wszelkiej urzędy
magła być [illegible].

[illegible] żadnym nie na
[illegible] lokowa-
nej prawie, pozato i na
magdeburskiem [illegible] ma-
gistrat być tylko [illegible]
[illegible]
[illegible]
w końcu [illegible]
nowy. Niżej wyjaśni-
my powód takiego po-
[illegible]

Wtedy kie-
dy już wszy-
scy ci do
sługiwać się
dzili na
jej zaburze-
nie w tem
jak się wrze-
ła sprawa

prawowitych
[illegible] twórców władz-
[illegible] żeby zakładał
[illegible] miasta
[illegible] nie potrze-
[illegible] tu
Tacy – ale
nie wyjaśnił
ta sprawa.

[illegible] nawie nie mają
[illegible]
[illegible] wszystkie władz
[illegible] stawając się

większe po niem miasta wielkopolskie, Kalisz, [illegible] Gniezno Poznań i [illegible] rozrastały się, szczególnie po uzyskaniu magdeburskiego prawa (r. 1253), zaokrąglając się wraz z przedmieściami, po które więcej ogólne nazwiska miejskie osadziły(1), które tym sposobem [illegible] zwiększyły(1). Gniezno i Kalisz, ale gdy [illegible] nie pozyskały dalsze okoliczności jak Krakowowi, [illegible] przerosły Poznań i Kalisz [illegible] stolicami miast prowincyonalnych.

Aż do aktu lokacyjnego (r. 1257) dzieje Krakowa w tajemnicy ukryte. Opowiadanie [illegible] wymieniając [illegible], wskazuje [illegible] i ja więc rzędzie starali się dawni pisarze i nowi [illegible], powtarzając opowiadanie je [illegible] zauważam, że znali Dzymianie Wieś, ołowiane ludzie. Na krzesach [illegible] jej zamieszkałych ...jedyny [illegible] zauważyć [illegible] pustą zawsze Jacek [illegible] że tam gdzie do rzeki cowacz się, opadającego miasteczka Zatory, nie oddał ludu, wznosił się zamek niby okadan dziwniejszy, który chce kopać w sobie żelaznej rudy, żelaza uniwał, nie natomiast dostarczył, do [illegible] ziemny z broni sięgnącej, żeby z niej wypędzić [illegible] zdobyć się przeciw na [illegible] od siebie [illegible] panującego mu Sarmaty(3).

Gniezno wprowadził [illegible] się

(1) Tak [illegible] zwiększył książąt, osada na przedmieściu i przedstawiono w przywileju r. 1230. nr. 213. kod. wielk.

(2) Wymienił je w [illegible] Pism. II. 730 w przyp. wymienia J. Szujski na czele wielkiego [illegible] przywiedzionej wyżej księgi miejskiej [illegible]

Małopolskiemu

(3) Jacka Germ.

Stawa te wywarła na okolice dzisiej-
szego Krakowa wskazują, który już w owe
czasy [illegible] istniał, [illegible]
[illegible] nie [illegible] historyk ze-
znania kupców o tem miejscu, ale
doszły może do wiedzy Ptolemeusza,
geografa aleksandryjskiego, który zdo-
łał o jakimś miejscu nad jakąś rze-
ką podanem, wywnioskować, że mo-
gło ono [illegible] na górze, co zowie
[illegible] Karrhodunum, wska-
zuje [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Przed
[illegible]

żyje jeszcze w szczątym [illegible]
[illegible] za [illegible] bizantyj-
skiego historyka
Z nazw(isk) miast [illegible] które
w drugim po Chr. wieku brzmieć
musiały nader barbarzyńsko, gdy
jeszcze w szczątym [illegible]
raziły swem brzmieniem uszy Pra-
kopa bizantyjskiego historyka, z [illegible]
z nazwisk owych wyo-

twierdzić [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] na tej za-
chowanej [illegible] sądzić, iż o
tem miejscu doszły ślady Pto-
lemeusza, astronoma i ziemiopisca
aleksandryjskiego, i Tacytowi prawie
współczesnego, który
[illegible] dolatywa-
ły go [illegible] skąpo za-
pewne [illegible] wiadomości [illegible])

Z pół-Greków pół-Celtów,
o powracających o burszty-
nowych brzegach, do któ-
rych się dochodziło przez
kraje mieszkami dalekie.

[illegible] języ-

[illegible] żyd nie [illegible]

Istnieć za [illegible]
[illegible] wy-
razu [illegible]

wielce sprzyjały
ale owszem ~~[illegible]~~ uherbowione ~~[illegible]~~
~~[illegible] prawem w [illegible]~~
~~[illegible]~~
(Krakowskie.
mieszczaństwo.) ~~Żadne się nie [illegible]~~
~~[illegible] w Polsce~~.
Zechciały jego dumę herby ~~przez~~
~~[illegible] politycznie [illegible]~~
~~nie~~ i cywilne prawo. O każdym z tych
szczegółów tych w miarę zakresu dzie-
ła pomówimy.

~~przeciwdziałały ale owszem wielce~~
sprzyjały szlachcicowi.
Zobaczymy u nich szczegółowo da-
~~[illegible]~~ jako pogląd na miejskie prawo:
[illegible] uprzedzając kolej rzeczy, rzu-
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ u uherbowanie
~~[illegible]~~ mieszczan.

Prawa miejskie, ich rozwój i dopełnienie przez ziemskie prawo.

Trzymali (czas się) [redacted] a ta Biskupi azeby miasta w których katedry swe zakładali, nabierały coraz więcej do rzymskich municypiów podobieństwa, nadawane im ustawy (privilegia), ulka jeżeli [~~ta były duże i handlowe [illegible] [illegible] [illegible] tle i [illegible] będące [illegible]~~] swoje zwyczajem utworzone [redacted] prawa zwane Prawdą, jak Lubeka (r. 1153) [(jako handlowe [redacted] nabawiły się, i] [~~[illegible] lub [illegible]~~] jak rybacka ayala, Magdeburskiem używana, [redacted] [redacted] [(r. zawdzięczaby ukształtowaniu swe wywyższeniu, [L Kraków i t.d. [redacted] (posiadały, albo) będąc małego znaczenia, [redacted] [redacted] zaraz]] lecz jedna zmięszane z drugiem nazwane [redacted] prawa rzymskie już civile, rozumiejąc że wyrazu tego znaczenie tem pewniej będzie pojęte, gdy on już i do statutów powszechnie uchwalających.(1) przeszedł.

Ta też i Arcybiskup Wichman (wyrwiły) [redacted] gminie Magdeburgowi nadany (r. 1188) [redacted] z porządenej już od [redacted] niej zwyczajem utworzonej [redacted] Prawdy (antiqua constitutio) zmieszawszy, nazwał go prawa rzymskie już civile, z nowy (Prawdy) [redacted] układ od prawa kar-

(1) Porown. Zwierciadła szwabskiego art. 44.

~~nego rozpuszcz. Zmiany~~ porządku
~~przepisów w tym~~ układzie

nego ... zaważył(o).

nego rozpoczęły się. Zmiany powolne zdarzeń w innym układzie 78. 6. 18

(czyli układu tego)

W t. z. ustawy ... związane: cum ex antiqua constitutione multis modis in jure civili et aliis incommoditatibus concivitas (civitas) fuerit, pro ... diligendis et relevandis in eo convenimus ut....

i pociągnęły za sobą ważne następstwa i wywołały bowiem na jaw nowy kształt ... miastowości z którą w dalszym rozwoju kształtu tego sprawiła w jej prawach ...ści wielkie zmiany, głównie przez to że ... zbliżyła do siebie różne mieszczan warstwy i połączyła szlacheckość z miejskością ... Skutkiem czego i co dawniej wydzieleni byli z roli i wojny zaporną wszyscy się rzemiosłami, fabrykami i kupiectwem, ... jęli się ... zaniechawania od którego dotąd stronili.

Nie przeszkadzało już wtedy jak dawniej prawa zapieczętować ... do zbliżenia, ale nie było człowieka któryby pieczęć na ... literze tej przyciskać umiał.

Wzięło więc na ten czas zwierciadło saskie, złożone z prawa ... już starożytnego, już miejskiego ... (Weide - gachsen - Recht) ...

przeciwną od strony niemieckiego dążności majacz, [illegible] które [illegible]

[illegible]

[illegible] (1) Strona Bzakadarza ze Skały oddane dzisiejszej palestrynie Pawłowi. Historyi prawnej wstawiennik vi. str. 142-145.

[illegible] ma to przydatnie się Palace.

(1) Zgadywać ukutrz-ność tę

Pisarz mieszczański Skała w Krakowskim, a oraz, jak czasem bywało, i sztuki mniej ckliwej Bzakadarz, który ze Zwierciadła swego zrobiony [illegible]

[illegible] w niemieckiej mowie wyciąg przełożył miastu dla miasta Pilzna [illegible]

[illegible] wyciąg [illegible]

po polsku w r. 1560. [illegible] by się do polskich przepisów stosować [illegible] który mi [illegible] do zewnętrznych [illegible]

tomi sławy od przeraźnych zabezpieczył go." Ty,

[illegible]

jego [illegible] (mówi on) który będziesz dzieło moje czytał, pro- gy [illegible] jeżeli umiesz, a jeżeli nie, to daj pokój i zostaw pi- sma moje w pokoju. Niech mnie poprawiają ci którzy się lepiej ode mnie znają na rzeczy tej.

Niepotrzebnie się o [illegible] las dzieła swego [illegible] pytał rzeczy Bzakadarz: nikt [illegible] go bowiem nie czytał [illegible] gdyż co napisał spoczywało w rękopisie aż do roku 1830 w którym [illegible] pracy jego drukiem ogłosiłem.

[illegible] i [illegible]

[illegible]

Adwti

~~[illegible]~~ ci, którzy bądź z urzędu
bądź z własnej woli, ~~[illegible]~~, brali się
do ułożenia prawa miejskiego
dla Polski na sposób magdebur-
ski (1) ⌊ ~~[illegible]~~
przystosywać do życia, co zwyczaj
i ustawa uznają za potrzebne
dla tych krajów którym układa-
dają prawa, / inaczej ~~[illegible]~~ cała praca nie przyda się na nic ~~[illegible]~~ gdy aby
te czynniki nie odpowiedzą żądaniom idąc im w pomoc, uczynili zadosyć
życzeniu zacnego męża.
Narzucając coby
~~[illegible]~~
przestanowić należało, a usuwając,
co jako już nie stosowne do du-
cha i potrzeb czasu okazać na-
zagładę należało panów, w na-
dzie magdeburskiej zasiadając, na
szlachtę polską wylicowali za-
płatę.

Prawo karne, jako zgoła nie odpo-
wiedne polskiemu ⌈ całkiem przeistoczyli.
W prawie cywilnem mniej znajdu-
jemy zmian, z przyczyn natural-
nych. Owe Zwierciadło saskie, za-
wierające pół-sławiańskie, pół-nie-
mieckie prawo, przeistoczył sam czas,
jak o tem mówiłem gdzieindziej (1)

⌊ ~~[illegible]~~ trafili mimo wie-
dzy. w myśl owego Sta-
tutarza, ażeby do tylko
uznawszy ini

~~(1) W swoim prawie Pr. Z. Hekel jako prawnik-historyk przedstawiony jest 60–90.~~

Powstał rząd zamek, który oprze-
jon uwięzieni dostarczając materyały
pomieszczeniami.
Szlachta wygląda że dobrze w mieście
dzielnicy i magistraty . spostrze-
gdy się kraj może szwankować

szlachcie przedstawiono
że przeniesiono aż do
miast z mieszczaństwem. Że
ciężary miejskie i karany
według praw miejskich.

^ z zastrzeżeniem
jure militari

niezakonfiskowane miasta

Bartosz Paprocki bez względu na
to, skąd się ten i ów, Dasławczy do
miasta z mieszczaninem (miejskiej
majętności właścicielem) a następnie
kupcem został, jednakże przez szlach-
ty, nie zważając na to czy po-
siada herb, czy go nie posiada wcale. Wie-
dział bowiem, jednakże heraldyk, że
urzędnik miejski a członek magi-
stratu, chcieć go sobie zastawić
znak iż posłużył zasługi dla mia-
sta, a przez to odróżnić od swoich
czy rodziny członków czy imienników.

na wyjaśnienie
... Jerzego ... nie-
wie Długosz w swoim herbarzu po-
siadł od Władysława Jagiełły r. 1484.
herb Bażekdarz chcąc, jak
mniemam, wyraźnie się od Augu-
styna i Henryka Szwarców (dzi-
siejszych kupców krakowskich tego
imienia prototypów ?) którzy

pan (Herrenstand) po-
siadał nie można było
dać mieszczanom, dano
im nie prawo szlachty
polskiej, ale ni czasi-
...

da kep. szlachty

(1) Patrz go u Bartosza Papr. w Herbarzu rycerstwa fol. 893.

przychodu z roli, z ziemi, z rzemiosła i obrotów handlowych

z którego obraz całkowity, przez [illegible]
zysków, jakie [illegible]
się ciągnie z wsi, obraz tych, jakie
mieszczanin wyciąga z rzemiosł, fabryk
i handlu, a o jaki obraz tworzyć się
drugi z tutej przez naukowego zawo-
dowego przyjaciół nauk poważniejszego wrażenia
(naj) obraz nie szczęście przez
dalszego i już następujące w ślady dzi-
siejszych kruszców polskich
szczycić i ... wyciąga-
ją skąd bogate czyniąc,

z samego kapitału
likowego nabyły,

tworzyć w łonach gorące
trunki

[illegible]
wszystkie dobra

[illegible] nie [illegible] pozwalano [illegible] (1).

Skąd widać, że [illegible] mogło być w Polsce zawsze szlachectwo nie uchybiające albowiem sama zasługa uszlachcała, a stwierdzał to [illegible] manowcie (2). Dyplomem Skąd widać i to, że

Uważane było za prawo z [illegible] względów, jednakowe według [illegible] z [illegible] mianami. Krajowców i [illegible] najwyższej [illegible] [illegible]

Gdyby się był wtedy [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] się w [illegible]

Ponieważ posiadający na [illegible] magdeburskim lokowanych [illegible]

[illegible] mieszczanin wchodzący do [illegible] już przez to sama [illegible] do niej wchodził i stawał się szlachcicem [illegible]

[illegible] ze szlachcie polskie nie posiadający [illegible] herbu i urzędu [illegible] nie uchodził za ludowego tylko człowieka.

[illegible] obok czynnej [illegible] sądziej [illegible] w [illegible] listach zakładniczych miast Wojskowo pokładany

(1) kiedy a przynajmniej w czasie uchwalenia Jurgi Bajsani? były jego [illegible]

(1) Księga II. 80. 128. 167. Augustyna, i wtedyż [illegible] Henryka wspomina.

(2) Patrz Hoyland Własciwi [illegible]

skłamał [illegible] Mickiewiczowski [illegible] wcipnie gdy się odezwał ze zdaniem (3),

(3) W poemacie Mickiewicza Pan Tadeusz

~~Świadectwa Dziejów do Opowiadania o [illegible] polityczny i społeczny [illegible]~~

~~Dytmar powiada [illegible] że [illegible] był [illegible] w krajach [illegible] [illegible] od [illegible] i [illegible] w [illegible] [illegible]~~

chociaż [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

wyżej wspomniany a

warunki, iżeby [illegible] tak poddanych jak i każdego rządu Polaka który się rolnictwem zabawiał, sprawiedliwość określenia prawa, pod jakim warunkiem może był zostać mieszczaninem, a zarazem nim [illegible] jakie przyjmowano na siebie obowiązki, jakim poddawano się ciężarom.

Wyjątkowo w gminach mieszczan nie wpisywać

Wykazuje też co było powodem że z cudzoziemców osobliwie Niemcy i Włosi ciągnęli się do Polski, a ciągnęli nie tylko przemysłowcy, lecz wcale nie dbający o zyski przybysze przychodzili jedynie po to by w niej zamieszkać, by odetchnąć wolnym od dusznej atmosfery panującym [illegible] wyzyskiwaniami zwycięzców, [illegible] zwyczajem i ustawą utworzonego prawa karnego, które z takiem w Polsce obowiązującem prawem porównane, różniło się podobnie jak niebo a ziemia.

pragnąć naśladować Rzy-

mian. gdy nie mogąc Wójta oduczyć Litewa-mi, wznowili r. dawny w roku 1533 uchwalono prawo

a

ażeby już nie Wójt tylko lecz i Burmistrz wychadzać na ulicę w urzędowej postaci, nie inaczej się, pod karą dziesięciu grzywien, pokazywał mieszczanom, tylko otoczony czterema sługami, uzbrojonemi w

Wójtów i stawić się z ozdobami wedtug urzędów w dostojeństwa oznaki. Ci mając wolność po temu

przybrać i pyszno

Przybierali więc cudzoziemskie tytuły, z których jedyna nazwa miasta zucha, rachary mieszczan, a ci Rajcam i Ławnikom, czyli administracyjnym i sądowym urzędnikom zbierać powinni, układało więc na przypuszczenie, które ciągle zastaniało.

(1) Ambr. Grabowski Starożytnicze wiad. 264.

(2) Histor. prawod. Moc. 4. 96. w przyp.

(3) Zważdba dzie- jowe Krop...

w tym względzie miejskie zasadniczo starszyzna, gdy wypadła zwalić na kogoś grzmoty winy,

Zląd miejskie do przypuszczenia przekonywając się że ciężary

miasto [illegible] jego wyłącznie dźwigając barki. że choć
~~[illegible]~~
[illegible] w monarchowie Wszak dalej że za granicami polskiego państwa [illegible] inaczej. Bo sam ileż
zawierając umowy z miastem [illegible] całem
[illegible] oświadczając wyraźnie, że je nie
z Wójtem lub Burmistrzem [illegible]
[illegible] lecz z Radzcami [illegible] z radcy ~~[illegible]~~ z
[illegible] z całem pospólstwem (społeczeństwem (1) [illegible] probować, czyby się nie dało, jeżeli nie usunąć Wójtów od zarządu [illegible] a oddać go Radzie, z rokiem [?] i owo umowy,
Dążyli [illegible] miasta zwykle [illegible] złożonej, zwłaszcza gdy przez cały ciąg trzynastego wieku miasta niemieckie próbując tego samego dopięły celu (2). Tu [illegible] udawało się zachcianka ale tym tylko, którzy [illegible] zaczęty z polskich [illegible] się a w. (3)
ze zachowaniu wierności monarsze, zasługiwały na jego łaskę, albo które umiały ją sobie u Starosty miejscowego zaskarbić, oddając mu za to albo wszystkie korzyści, jakie dotąd Wójt ciągnął z miasta, lub część ich znaczną. Gdy przez to wójtowska władza schodziła na zero [illegible] ustawodawcy w końcu zupełnie, [illegible] pojawił się nowy wróg miast (Starosta) [illegible] który szczególniej
[illegible] wielkopolskim Kaliszowi, Sławiszynowi i Srupcy, Kole, Krobuszynowi Jutroszynowi.
Obrzowa (3), zaszkodziwszy, zaczął następnie i małopolskim szkodzić. Trudno tylko [illegible] się jej, bo należał do [illegible], [illegible] dwa razy [illegible]

(1) Tak się wyraził Aleksander Hospodar wołoski rubiąc r. 1407 umowy (patrz ją w akt. kern. VII. nr. 2 str. 205) z miastem Lwowem.

(2) Gaupp str. 137.

Z... miasta [?]

1.

86.

23

~~W tem Krakowianom cieszyło się miasto Łuck że na jego czele~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~sła-wna reprezentacya z Radziecz[?] mieszczaństwa i całego pospólstwa zdziałana, która~~

Objaw podobnej kolei niegdzie in-dziej ~~[illegible]~~ spostrzedz niepodobna[?], ow-szem cieszyły się z ład miasta, że po-stawieni teraz na czele miejskiego rządu Burmistrz i Radzcy, najgodniejsze-mi się od dawnych rządzców oka-zują dla tych, którzy na swych bar-kach cały ciężar publicznych potrzeb dźwigają. Tak sądzili obywatele mia-sta Łucka, skarżący się na to, że starszyzna ich brane ~~[illegible]~~ od mieszczan i ~~[illegible]~~ ze skarbu publicznego pieniądze na porządki miejskie marnotrawi, zostawując ~~[illegible]~~ miasto w nieładzie (1). ~~[illegible]~~

Ta też odtąd nakaz ściśle przestrze-gać ~~[illegible]~~ monarcha ustawy Kazimie-rza wielkiego z roku 1355 nakazujące-go (2) obierać do Rady połowę człon-ków z grona rzemieślników, a dru-gą połowę z kupców.

W ustawie tej mieści się historya miasta. Była ~~[illegible]~~ ono i dotąd jest

(1) Źródła dziejowe t. I. str. XXXVII.

(2) Jest ustawa ta w Helcla Pomn. I. str. 226.

niły ~~[illegible]~~ latarnią, przyświeca-
jąca błąkającym się po morzu
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
chanie, udając się w ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ogół zasiadających w mie-
jskiej [illegible], w przywileje przyzna-
wane tym wszystkim, w porząd-
ku miasta, i t. p.; a zapomi-
nali zapoznawać się z in-
stytucyjami, które, według
ustawy wielkiego Kazimierza,
ożywiając przemysł, czyniły
osady takiej miastem rzeczy-
wistem [illegible], powstawszy do
gmachu, nie tworzył się a prze-
mysł, bo nie kontrolował [illegible]
i cechów, a więc nie tworzył
się a to, by wyrobiły prze-
mysłowników, a dawać przywi-
ny na drogę przez kupca, zbywać z
~~[illegible]~~ dalszej, przynosił ko-
rzyść i temu który go przy-
wiózł, i temu który przeszedł
sprzedał, i temu
go w ~~[illegible]~~

Uznając ustawa Kazimierza
rzemieślników i kupców, przez
powołanie ich do Rady miasta, ~~[illegible]~~ im
~~i tak [illegible] jako ich [illegible] do-~~
~~[illegible] i [illegible]~~ dawała ~~po-~~
~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

ustaw od monarchów wydawanych, które
jak z jednej strony celowały zwracaniem
dobra Kommuny miasta, tak z ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ drugiej ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ raziły [illegible]
cześć dla przemysłu, ce-
niono wyższe od wielkiego Monarchy tego
go Kazimierza, który stąd
nie uważał, że miasto któ-
re nie żyje z przemysłu,
nie jest rzeczywiście i nie
powinno nazywać się mia-
stem.

~~[lepsze miasta~~

~~[illegible]~~ znana, zkąd wszędzie(1) wiła militarnemu ~~[illegible]~~ ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~ ~~[illegible]~~ nią. Ona to zapobiegła upadkowi szlachty, a z nią ogołoceniu kraju z obrońców, co byłoby wielkiem dla Polski nieszczęściem. Warto posłuchać co o tem rozprawiali ówcześni pisarze przesadnie, jedni stan miejski i życie miastowe, drudzy stan rycerski i zawód ziemiański chwaląc ~~[illegible]~~ nieco przesadnie.

(1) Hist. prawod. T. 4. 101-3

90.

24

(2) Polska pod względ. obycz. i zwycz. II. p. 2[illegible]5-93. 317.

p. 197.

Rysunki polityczne

Drang nach Osten! nach Osten! [odgłos od]
na wschód! [rozlegał się ku Krakowowi] ~~[illegible]~~ od ~~[illegible]~~ stwary lis-
ewskiego mazowieckiego Królewca;
od ~~[illegible]~~ polskiego Kalna, i od
tu z zachodu [ego] Drezdzan, ~~[illegible]~~ niemiec- [przechrzczonych na miasta]
kie miasta Königsberga, Berlina [i po niemiecku]
i Drezna. [nazwanych.] ~~[illegible]~~ Mieszkańcy miast tych myśląc o przemia-
[zinach na wschód] zamierzyli odmię-
kańcy ~~[illegible]~~ [miast tych gdy] wzdychali do przemia- [na Krakowem mianowanego]
[kroki] [kierunek ku Krakowowi], zamierzywszy złą-
sić się na wschód, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ rozle- ~~[illegible]~~
wać swe masy po Wielko i Mało-
polsce, [po] Rusi i Litwie, od miejsca, gdzie się ale zakładnicy
wyrazi, Krakowem
I gada się jak całe szczyty. Prze- [zwanego, założywszy na tem miej-]
[scu miasto]
gnali się odniemczyć, i ~~[illegible]~~ je-
ż[e]li nie złać się, to choć ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ zetknąć [znowu] ~~się~~ ze Słowian słuszną, zatrzymując
~~[illegible]~~ przy tem ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ko-
rzyści jakie im daje niemieckość, a zagarniając ~~[illegible]~~ które się nowo
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ nastręczały się ze zlewaniem ze
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ zagarnąć słowiańskimi zawiązywanych grodź-
mi na miasta przechrzczonych.
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Ztąd Szłowiańskie tłumy (?) zbliżyły sa-
bie, że naj-
ugodniej będzie dla ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ zamie-
rzonej kolo-
nizacji

~~[illegible]~~ Zgoda nie przeszkadzała być
~~[illegible]~~ mieszczanami chcieli [jeszcze] ~~[illegible]~~ [poczuć ziemskie]
~~[illegible]~~ ~~jakie~~ ~~[illegible]~~ ~~tylko~~ ~~[illegible]~~

prawa, zwyczajem lub ustawą zapewnione ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ (dla miasta na niemieckiem zaśnowanych prawideł).

(1) R. 1230. nr. 214. Kod. Wielk. I. Księżna Kalisza i Rudy (Wielunia) wraz z synem bavari[?] nostro Clementi castellano de Cracov. jure Theutonicale in hereditate sua que Lubnie (Sulska[?] Słowo. II. 1207?) et alia que Kunawiew (Opisanie księstwa Pom. 339. Opisanie województwa Pom. 212) nominantur contulimus ad omnia jura rusticorum item ad jus [illegible]genge

przenosił się

tenże proletaryat ~~przenosił~~ się nie tylko do miasteczek i miast, lecz nawet do stolic, a mianowicie do Krakowa, głównej stolicy ówczesnego państwa polskiego, w zakres którego wchodził nie tylko Szląsk i znaczna część nadbałtyckich krajów, lecz i całe niemal Pomorze.

Rozpatrzywszy się w tem com wyżej o mieszczanach uherbowionych rzekł, do~~[illegible]~~ strzegłem, że pokrój krwi w różnych czasach cechował mieszczan krakowskich, rozwijał się stopniowo z postępem i wstecz się cofając. Cóż tego była za przyczyna?

~~Wymieniłem jako przyczynę pod napisem Herbowni mieszczanie~~

[Jak wyznała i gruntu-katolickiej [illegible]
w [illegible], jak i [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], nie [illegible] i [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], której według [illegible]
[illegible] przykładu na [illegible]
[illegible] [illegible] rada [illegible] i czarna
[illegible], żadne się nad Żydem dziś od
[illegible] ludności nowej, [illegible]
przyjętej nie [illegible] z [illegible]
[illegible] [illegible] szkodzi bez żadnej potrze-
by. Każdy w każdym [illegible], rozma-
itego i [illegible] ludności
mówi polskiej, że o takiejże ludno-
ści ziemian [illegible], ~~nie~~ pokazał się
ten i ów literat, w ~~[illegible]~~ łonie
nie żydowskiego pokolenia ani jeden z
~~pol~~ pisarzów w polskiej mowie publi-
kowanym nie wystąpił, żaden społe-
czeństwa do polskości się nie zbli-
żył żaden, mimo nawet jak na ów-
te czasy ~~[illegible]~~ konkurencyjnego, [illegible]
[illegible] bankiera [illegible] i najbogat-
szego [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] oddający się [illegible]
nie wyszedł, ani się o naszym piśmie
polskim nie pokazał, z ~~[illegible]~~ [illegible]
nie szkoły. A był czas po temu i
[illegible] [illegible] wykazał [illegible], który [illegible]
[illegible] [illegible] i [illegible] [illegible], który
jak [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], jak [illegible]
[illegible] [illegible] do polskości zbliżał się nie
[illegible] by się [illegible], [illegible]
lecz i [illegible] by ~~[illegible]~~

[illegible] [illegible], że i
[illegible] sama [illegible]
[illegible] do się [illegible] się
[illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] przykłady / [illegible]
[illegible], a [illegible]
[illegible], o [illegible] więcej
i [illegible] by [illegible]
[illegible] [illegible]]
jak [illegible] i [illegible]
[illegible].

27

14.

Ażeby być
~~[illegible]~~ gałęzią ~~miastem~~ miasteczkiem
~~[illegible]~~

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~Kalisz miastem, miasteczkiem~~
~~nie jest grodu, który nie po-~~
~~siada samorządu.~~ Charakteryzuje
dziś ~~miasta~~ Gallus

Grodami tylko a nie miastami
były pierwotne stolice. ~~[illegible]~~
Dobitnie wyraził to Gallus
mówiąc o Wrocławiu.

Miast nie mieli Niemcy. Wyraził
to Tacyt. Mieli burgi. Miasta po-
siadali Swewi-wolnicy.
Takim był Dziewin

Vacław i Gdzieś [illegible]
chociaż ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ z wszy-
stkich miast ~~[illegible]~~ wielkop. miasta ~~[illegible]~~.
~~[illegible]~~ na wzór [illegible] Calisia
(Tacyt i Kron.) nazwane Kalisz.
Jednak z tego co cenił Gallus mi-
mo woli, że nie było miastem
ale grodem, i dopiero po wypro-
~~wadzeniu do niego~~ magdeburskiego prawa
stało się ~~miastem~~. Od Kronikarza
Gallusa że w niem rządziła starszy-
zna miejska (Komarni mylnie
jednak starszyznę za od komesa
zwierza.

Tak i w Magd. Burgraf wszystkim
rządził, i dopiero po nabyciu [illegible]

Gdzie było miastem.
Któż był gospodarz-
czy?
Niemieccy cesarze rozda-
wał ~~[illegible]~~. Dał Kaliszowi i
Anglii. W zamian za pe-
wno by wzbogacał na gło-
wnie kupców.

Badań. 8.

28

mieszczący

szpitalce, Radom, znów Kraków, Sydzina, Stary-Sącz w Małopolsce (1) zadawszy

marzenia jedynie się na tem opierając, że pod wyrazem zgrubienia i długości geograficznej leżą [illegible] zasady, których grecka nazwa zachowała na brzmienia te, których dziś nazwę [illegible]

Władcy ziemiaństwa Polski przyczynek od Lelewela (2). Według dyplomatów, łacińskich kronik i zeznań arabskiego pisarza nazwiskiem Edrisi, który w r. 1154 [illegible] wszystkie jakie mógł zebrać o mieszkańcach [illegible] kilku zwiedziwszy ... zebrawszy, odwrócił przez

w swoim opisie ziemi i jej mieszkańców ... wyjazd i Polskę ... nas, nauczycieli pierwszy

skreślił obraz Polski, jaką była od czasów najdawniejszych aż do chwili Bolesława III (3). Na obrazie tym znajdujemy wiele odmienne zamki ... bardzo odmienne od siebie, ale miast ... które niekiedy ... dwojaką i trojaką nazwę

Pokoju, Kronikarza Gala, który dzieje opisywał w latach 1110–30, czy nawet 1140 (2), a w nich

Działów się dzieliła na kraje nazywane Polską, Wielkopolską, Pomorzem, Szląskiem, Mazowszem, Małopolską, na łowiec z Czerwieńską Rusią, był Arab

(1) Geographie der Griechen und Römer von F. A. Ukert, Weimar 1823. Part 438–46.

(2) Polska wieków średnich, T. 1. 320–475.

(3) Polska w. śred. T. 1 ... 3... 36. ...

~~nie odgadujemy znaczenia~~

W Ptolomeuszu i Geografie Bawar-
skim Edrisi pisarz arabski pisał r.
1134-go siedział na dworze Sycylii
Dopytywał się kupców i podróżni-
ków o północne kraje. Ci powiada-
li mu o Polsce i miastach jej we-
dług ich nazwania

celu zasiadający też ustanawiał, a tym był albo stały tak zwany sąd miast sześciu dla Małopolski postanowiony, albo Jeneralny Starosty sąd jak bywało we Wielkopolsce, albo sam magistrat starszy, jak weszło w zwyczaj na Rusi (1).

Do przyjmowania spraw w drodze odwołania, wyznaczył Kazimierz Wielki sześć miast: Kraków, Sącz, Bochnię, Wieliczkę, Kazimierz, Olkusz, i nakazał ażeby, gdy sam uczynić tego nie będzie sprawny, Burgrabia zamku krakowskiego wybierał Rajców z czasem miast sześciu

(1) Łukaszewicza Obraz Pozn. Hist. [illegible] Za-brzeski [illegible] tom 24–5.

Monarchowie niemieccy, korzystając z każdej okoliczności, podciągnęli pod nadzór urzędników fiskalnych i cechy. W tym celu wciągnięto w okręgi i [illegible] rzemieślnika, odkazując uczyć się go podług przepisu (Lehrzwang). Młynarzom w Zurich r. 1344.

w XIII. XIV. kobiety niezależnie, ale dla samych dziewcząt (przędziarek), i lekkich rzemiosł: przędzenie jedwabiu

Ta i na Szląsku: w Strzegom 1358, Wrocław 1376. Legnica 1382. Świdnica 1396 (Stahl 70) prządki.

Bękart nie (szewcki r. 1355 w Frankfur. (Stahl 96) język, raczej narodowość niemiecka. w Krzyżakach naprzód r. 1309

Uczciwy niektórych zatrudnień jak już w Zwierz. gach.

O ile można mieszczanin (Stahl 160) Prawo zwycz.!

Zgoda mieszczaństwa warunek, dlatego to [illegible] mieszczanin nie ma być w szlachcicem a szlachcic zmieszczaniony nie przyjmował mieszczanina (Stahl 167-8)

Lehrgeld, do kuchni uczy[illegible]

pułczy Wajdam kurzysi zasławili i miasta, oświadczając że tylko o jego dbając powodzenie, ale czuwały, złod kraj nie szkodz.

(monarchowie, i zbawiony przyczynili się do) ich, z rzemieślnika piekarskich, szewckich. Dochody z innych pozostawili miasta równie jak urządzenie cechów

~~przysposabiać mieli narzędzi uszkodzowanych i umarłych rzemieślników, biorąc się zw~~

gdy zamiast wspierać niższych rzemieślników przemysł przyprawiali go o upadek, nie dopuszczając ażeby ubożsi rzemieślnicy innego miasta prac. kalonego nie sprzedawali (r. 1403.) piekarz nie rozkładał na targu do kupna chleba pokiby go cechowi za dobre wypieczony nie uznali majstry (r. 1459), szewcy nie mieli prawa sprzedawać obuwia na targach lecz na jarmarkach (r. senti).

Określona przysposabiać młodzież, dbając ażeby jak w dziewczętach uczeń (Lehrknecht po wypracowaniu go (170-179.) na czas jak można najwcześniej, uczony a nawet dwa (194. 202) na naukę i umorali... go oddany (206. [illegible] 208.) odbył po ukończeniu egzamen (220-1)

ażeby czeladnik moralnie się sprawował po szynkach nie

egzamen budowniczych,

cech wtrąca się w powołanie, nie dopuszcza szlachty ka-[illegible]

odwieść ją od tak nieszczęśliwego zamysłu. ~~[illegible] odradzić ją [illegible]~~ Cóż biedniem wyglądała na tem owa ludność, że się z pod władzy wyłamała monarchy? ~~[illegible]~~ po jarmarkach jeździć z jakim bądź towarem, a tem samem zarabiać jak każdemu innemu; lichwa nawet mogła im nastręczać nie mało zysków tam gdzie ~~[illegible]~~ z Andrz. Zbyliszewskim nie ścigowano:

lichwa z niskąd tylko z pługa,

Dla czego gdy się nie poczuwała ludność żydowska, ~~[illegible]~~ a szlachecka nie chciała jej przyjąć ~~to~~ pomocą w tym względzie, ~~[illegible]~~ = przeto nie mógł przemysł żydowski w Polsce innej a nie tej pójść w rozwoju swojego dobrobytu drogą, jaką przeszedł rzeczywiście. Popadłszy bowiem przez to w taką nędzę, jakiej nie znała ludność chrześcijańska, pociągnęła za sobą i ~~[illegible]~~ ludność tą rozpijając

(1) Szaniawski[?] Polskie str. 780. w artyk. ~~[illegible]~~ Żydzi.

Nie wymierzywszy się dokładnie rzemiosła, bo przystępu do cechów nie mieli, porzucili rzemieślnicze wyroby, i drobny prowadzili handel, na większy jak utrzymywali skały, twierdząc nawet, że więcej było rzemieślników i kupców żydowskiego rodu niż chrześcijanów. To pewna że wolna była Żydom

się. Dziś dzięki upatrzeniu dźwiga
się z nędzy jedna i druga, ci wed-
ług wszelkiego do prawdy podo-
bieństwa wydźwignie się.

Z całego toku ~~[illegible]~~ żydowskiej sprawy wyni-
ka, że Król. przebywszy się Ży-
dów, ~~[illegible]~~ dla
szlacheckich, mógł być ~~[illegible]~~ gwarich
więcej niż przed tem dobroczyn-
nym. Czasy panowania Zygmunta
I. i jego syna, są w tym wzglę-
dzie uwagi godne.

Nabor.

[redacted]Reorganizując się na nowo po nastą-
pionej r. 1456. pożarze miała kra-
sna zgromadzenie rzemieślników szew-
skiego i piekarskiego cechu, ułożyła
sobie statut, który za łaską Kró-
lowej Zofii, wdowy po Władz. Jag. na-
dany radzie miejskiej i od niej po-
twierdzony, opiewa: że zgromadze-
nie składa się z rządzących niem
i rządzonych. Rządzi Cechmistrz wy-
brany od Majstrów, którzy rządzą
czeladzią i uczniami, pod nadzo-
rem cechu. Ten [redacted] zgromadzając się, co dwa tygodnie
[redacted] na tak zwane
parankowe pogadanki (Morgenspra-
che) radzi o dobru zgromadzenia,
czuwając nad tem: ażeby [redacted] uba-
dzieniec który oddawszy się na naukę
Majstrowi, wybywszy tak termin, uczeń, a następnie
[redacted],
[redacted]
zadając postępku [redacted] zawodu
znowu, i do łaski przywrócony ter-
minował dalej, ponieważ za swój po-
stępek naznaczoną przez cech karą.
Po wyterminowaniu musiał [redacted] uczeń (Lehrknecht) udać
się na wędrówkę, którą odbywszy,
miał prawo [redacted] zakupić sobie jatkę, i zostawszy Majstrem, rozpocząć
[redacted] rzemiosło, pod warun-
kiem [redacted] uczenia się uprzed,
[redacted]
[redacted], [redacted] co wi-
nien był dopełnić koniecznie. Ten któ-
ry gdzieindziej a nie w miejscu gdzie

osiedlić się pragnął wyuczyć się rzemiosła, i że odbył wędrówkę, udowodnić to świadectwami, musiał pomimo świadectw okazać że zna rzemiosło.

Głównie czuwał cech nad tem, ażeby żaden towar nie wchodził do miasta, nie wyrobiony przez miejscowych Majstrów. Przestrzegano więc, krom jarmarków, ażeby obuwia przez wiejskich wygotowanego szewców ⌐ nie sprzedawano w miejscu na tygodniowych targach, ażeby chleb, według wyrażenia się, przez chłopów (Gebauer) wypiekany, nie był wystawiony na sprzedaż wprzód zanim go nie obejrzą Majstrowie. Z mieszczan nikomu nie było wolno, szynkować jak mawiano, chlebem i gościni wszelkie gwarne, mógł gospodarz piekarnie odziało we własnym pieca wypieczonego chleba, ale nikomu więcej. Chleba, który nie trzymał wagi, nie zabierano cechowym piekarzom, kazano im tylko karę płacić, wyznaczoną przez radę miejską i Majstrów (1)

Z resztą o stosunkach wewnętrznych, a kara piwa i wosku.

⌐ (Dorfschuster)

(1) Dowodzenie z dyplomatów w Altbernand. III. nr. 113-4. umieszczonych.

Jak każda europejska stolica tak
i Kraków miał swoje zwyczaje, swoje ustawy (1), z
któreli ledwo jedn
przechować (2) i
w niemieckiej mo-
wie spisane
o murowaniu nowego budynku
która wykazuje
okoliczności sąsiadów do niesienia
sobie wzajemnej pomocy, gdy
kiedy mu-
rują (2).
Nie było we zwyczaju, inaczej
ogłaszać nowo ustanowionych
odczytując je
jak
publicznie, za poprzed-
niem wezwaniem mieszczan przez
w duży dzwon, ażeby się zbiegł do
wysłuchania co im ogło-
szonem będzie.

Trwykliwi a do Ości-
ciągów azeby miasta
w których katedry nat.
biskupy padało. Do miasta
cyjnie ~~[illegible]~~ zwy-
czaje tylko miasto X ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ i nadawane im usta-
wy [~~[illegible]~~ Jak F
Magdeb. I. 125 ~~[illegible]~~
Jak ~~[illegible]~~ Magdeb. ~~[illegible]~~
zwyczaje ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ może i Prawo (antiqua
consuetudo) i nazwali już cu-
vile z klara i do sta-
tutów (Szwab.

F ~~X~~ Lubecki
Justitia - pu-
nizyszczeniu (Hel-
mold I. 1147 r.
1151. F

(privilego.)

[Także jeże-
li to były
duże, han-
dlowne z a
gwowelne,
Edwarsk.
jak Lubeka,
a po siadały
już pisany
Prawo (Jus)
I. 5. 115 - 6

(zwiazpow a vzo-
rzowanie
wtas-
no)

W lecie [illegible]
Krakowa [illegible]) [illegible].
nie dopuszczać do Krako. 9.
na [illegible] [illegible]
[illegible] 2. nie dopuszczać
cobyś [illegible] [illegible]
mi, że [illegible], bylo, [illegible]
coby za głowy [illegible]
[illegible] obywatelstwa [illegible]
[illegible] mieli [illegible] i [illegible]
się wyjąć obcowie [illegible]
w mniemaniu, że i [illegible] wyj[illegible]
im na dobre ;
nie omylili się :
miał owoce [illegible]
[illegible] [illegible],
a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] , po [illegible]
to [illegible] lekkim
[illegible] [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] : to [illegible]
[illegible] [illegible]
([illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] a [illegible]
Krzyżakom, [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] [illegible].

W mieście im wyższe ludnie
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] im wyższa ludność i [illegible]
wywołał [illegible]

~~miejsca~~ 5.

33

nie w każdym okresie jednakowo
są gotowe następujących. Po wyłusz-
czeniu treści rubryki, zwrócę uwa-
dzę mniejszej uwagi, od której każ-
dy okres rozpoczynam, następ-
w pierwszym okresie rubryka, inna
wcale nie w następnym okresie.
czego powód wytłumaczy się łatwie.
Czytelnik więc niech raczy nie-
zrażać się różnością następstwa
rubryk, rzecz to bowiem nie uni-
kniona, a [illegible] [illegible] lecz [illegible] [illegible] raczej
niech zwróci na to, czy [illegible] wątek przedmiotu przed-
stawionego mu,
~~[illegible]~~
logicznie przed-
stawiony ~~[illegible]~~ i pierwszy
historyę mieszczan ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ rozwinięty
~~[illegible]~~ ma pewno nic, jako nie-
~~[illegible]~~ wiąż z kłębka, znowu go na tenże
kłębek nawinął.

Zachęcać, jeżeli lud były
liche grady aby ...
[illegible]
[illegible]
ludny ich przemysł i
handel
jeżeli małe grady gdzie się
przywodzą
uznawać je, z lichych grad
... tworzone miasta (Mag-
deburg, Lubeka), zwyczajowe ich
prawa ... lub jeżeli składy
... już ... Prawdy (ustawy)
do godności rzymskiego jus
civile wynosić (Szwabskie itd.).
Gdy nie było ustaw przyj-
mować obce i takowe zastę-
pywać (Bolesław ze Skały) i aby choć wielce kary godne nie za ... na karaniu
... zwyczaje miejscowe uznawać
miasteczkowe, wiejskie nawet
bratać z ziemskiemi (Litwa, Kamieniec)
i ziemskiem sądzić i rządzić. uczynić
je takiemi, jakiemi je uczynił pierwszy
układ systematyczny Bolesława ze Skały,
choć wielce niedokładny, bo liche kom-
binacyi rządzący, jednakże już w jakiś
ład wprowadzony.

z miejsca krakow

Jenże proletaryat)

przenosił się nie tylko do mia-
steczek i miast, lecz nawet do sfatic, w których osiada-
[illegible] przyjmować z sobą [illegible] jego [illegible] zacie-
ślady grubijaństwa, w naszych czasach ra[...]
rażące, niezgodne z cywilizacyą.
jaka coraz częściej, z naleciałościami
cemi do Polski, jeśli nazwać
krakami tułaczemi. Dorzucając się da-
[illegible]

nad ślady swo-
jej narodowości
niemieckiej, a
przybierał charak-
ter narodowości mię-
dzy którymi [illegible]
[illegible] zamieszkał.
Widać to z pała-
cu, jaki przybie-

Nawet jakim jest nasz wszędzie w dalekich
zaściankach lubujący się w [illegible] ale w zaściankach zdziczałych, wyznaję [illegible] postawą ciała,
wąsów i przycinków [illegible] sadą
[illegible] z przy-
[illegible] lubił [illegible]
miałem ojczyźnianych
[illegible] (?) [illegible] wiedział
były co mówi, co czyni, nie zachowała, ale
[illegible] się wyrażeniami gminnemi. Gonił skąpstwo a
[illegible]
[illegible]
[illegible] pochwalał dzielność, żartował ale nie szydził
się kto ozdobnej Dorabiał majątku, z tego co
[illegible] sobie lubował w klepaniu
[illegible] i t. d.
[illegible] pacierzy (?) [illegible]
[illegible] gdy [illegible]
[illegible]
[illegible] mówi, nie mo-
gąc tego inaczej
rozumieć, jak
[illegible] w miastach, którzy się z wsi i mia-
steczek coraz więcej cisnęło się do stolicy [illegible] przynosił z sobą w grubiaństwo.
[illegible] przypisywać [illegible] lubił.
Puszczam w niepamięć krakowski czas
nyc, a zajmę się tułaczemi tem chęt-
niej, gdy [illegible] a nich zwłaszcza dziejów sta-
re wspominały. Nawet w wierzykach

~~...dery. Sam Aptko~~
~~...dek w tem ...~~
dzi, co o nich
...tem. Najwięcej
...li zawdzięcza-
...rzy nie przyjąwszy
...szki jak mówi
(1), na swojskim,
...rzyjmali z pierwsze-
...nana. Dla tego ...
w ...nym dz-
~~...ona ...~~
...i samym, a nie
...rego przybyli wraz
znaleźli ...
...m więcej z ich
...jmniej ...

Długosz kilka
szczegółów wy-
jątkowo rażących
le celujących pa-
wiedział, co zanim
pierwsze i najpierwsze
z jakiem najpóźni-
niem przyjęt przybyły-
wały do nas Swojskie
owe czasy i wielo-
krotki.

(1) Hist. prawod.
IV. 4. 181-8.

Nawykłszy do niepodcią-
gania ich pod prawo nie
podciągali i władzy, gdy się da-
le osiadali, a idąc dalej za
dem i pośrednim zachodu
wyobrażeniem który dozwalał
żyć każdemu według praw
swoich nawykli że ciągle osob-
nego dozwalali im używać
prawa. Wszelako do cięża-
rów pociągali ich, zwłaszcza
w targ z krakowianami.

Oryginał.

Karboosze

Propinacya ~~Xiążęta~~

r. 1369. ut nulla taberna ad unum milliare distans ab eadem civitate Coźmynow (Koźminek w Kaliskiem) in praejudicium dicte civitatis fieri debeat nec conservaretur

Przyw. ~~rek.~~

szlachetnie przywilejem, który miało p-
miało i przybierając stosownie roz-
miary i wytworzyło[illegible] to miasto w
stolicy kraju, zamieszkałego od
ludu ~~[illegible] się do [illegible]~~
~~[illegible] był miało [illegible]~~
~~[illegible] [illegible] języka do Europy z Azji~~
~~szyalskich ludy, napływające z~~
~~Azji do Europy. Lud ten~~ utrzy-
mując się ~~głównie~~ i z praw mie-
jskich, więcej niż jakiekolwiek in-
ne, na całym niemal świecie, s-
~~[illegible]~~ nego.

~~[illegible]~~ Jak wiele ~~[illegible]~~ innych p-
słowiańszczyznie pozakładanych (w skut-
ku to dowód dzieła jeograficzne i
statystyczne Słowian) nosząc od dz-
wiej nazwę i mianując się Drze-
winem, zatrzymało ją, ale po prz-
etłoczeniu na niemieckie miano. Zło-
nazwa Magdeburga (1), które z w-
li rodziciela swego, Arcybiskupa, m-
jąc zwłaszcza z urzędu (2) zaciągnęło,
jak napomknęliśmy z prawa, na całej
nadłabańskiej słowiańszczyźnie ~~[illegible]~~ łużyc-
nych.

Rozgłaszano że wybuchnie na [illegible]
i wybuchła też, ale nie powszechnie,
powierzono w gorączkowym że li-
berae conditi.(a w kwaterach że
[illegible] i układ nie robić
i nie [illegible].

Że wsiów przemienić się proleta-
ryat do miast, co widać z narośli
więcej, tyle różnych od tych
bowiem lud nawet więcej

37

Jeśli Wojtkowi Alber-
towi sprzedawca /mieli
Lwowi z przyjaciółmi i
wygrzanie.

Rzemieślnicy ujmuje się za
Kolonistami w mieście zbroje
(Szela)
przecież z mieszczan oni zna-
jdą do kupców (Halory,
Wrzyków i t.d.), do szlachtu-
tem (Warlaml. Morsztyn
(patrz A. Z. Hebel)

Księgi krakowa

Po odjeździe [illegible] Księdza, i wyka-
niu wojsk niemieckich z Niem-
czech, ~~nastały~~ [illegible],
ale że [illegible] czasu [illegible] [illegible]
[illegible] pomiarkowali się, że
w Polsce [illegible] można tak bowiem
jak [illegible] nad [illegible] i wszyst[illegible]

I i w [illegible], bo gdzie-
kolwiek, jak za Kurzo-
[illegible] nie było tylko
kiedy [illegible] przed Kurzelam
Tu też z [illegible] nie
[illegible] się co ze wszystkie
bo na [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] była ~~[illegible]~~ gmina
ale nie folwarczna, na
[illegible] była folwarczna, fun-
dalna. Dla tego też wsz-
ystkie [illegible] [illegible], po-
mimo na [illegible] [illegible]
[illegible]

II Kto [illegible] mogły wy-
[illegible] i [illegible], według [illegible]
[illegible] prawa.
[illegible] się do [illegible] [illegible],
bo [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] nie [illegible]. [illegible]
[illegible] jeno lub [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
na [illegible], i dla czego [illegible]
i [illegible] tak upodobali, a [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

38

Jawen - Mezul nió
nie wspomina o gorzkie,
Nie miano wyobrażenia o
tem cie ... było ... i ...
w Polsce cicho. Ale wielki
krol i ... były zalewać pro-
pinacji szlachcie ~~jak tam~~
~~...~~ rzeby za karę. Wszak
bo nam przybiły prawo wła-
[illegible] jak tam Kozakom!

Zapytać Gebethnera
lub Wolffa o
Barszczewskim

[illegible]

[illegible] 6

[illegible]

chwzeni z powodu lichwy, któ-
ra w Niemczech od umowy, w
Polsce obwarowana prawem.
obwarowali za radą Bawarów
i nadziei Żydom.
za Jagiełły ... Trafy synodyk
Żydów niepewni majątku
Kazimierz Jagieł. wznad Żydów za
prawo z synami ... najemnymi
Kupcy.

Lecz gmin bez znaczenia. Jak prze-
śladowani Żydów w 1407. jak więź
i za Olbrachta (Święsł. wr. polan.
II. 260)
niepewni majątku. Już w przywileju
kaliskim że komory książęcia. Są
niby bankiem do których przychy-
wał zapłaty Biskup Płocki (Kod
wat. w. 220) i Aleks. Jagieł.
mar w. 220) i Aleks. Jagieł. Dzieciom chrześci-
(Cod. II. w. 542. (Cod. ... I. w.
anom ... majątk.
527
A zarobek ... rzemiosł (Aleks. kaw.
VI. w. 42
Stan we Krak.
w Małop. w Krak.
na Rusi

Miary obrotu IV.

39

Wielmożny

Wacław Alexander

Maciejowski

w Warszawie

Orla
No 3.

ВАРШАВА
10
НОЯ.
1876

110

ażeby zwabić
kolonistów spisano
zwyczajowe
Powtórzona prawo.
mieli gdy się
[illegible]
Niemcy [illegible]
z Polski.

ST ETIENNE
2 MAI 73

ВАРШАВА
23 МАЙ 1873

Monsieur
Monsieur Maciejowski

PD

Varsovie
(Pologne)

3 rue Orla

Voie de France

41

5 ч.

P. T.

Prof. Dr. W. A. Maciejowski.

Orla 3.

ВАРШАВА
6
МАР
1879
ЭКСПЕД.

Prawa miast, zwyczajowe, ustawowe

wzięte polskie ziemskie na [illegible] obywatelstwo

karne

a Lelewel i kundesaog

Prawo polityczne

prawa [illegible] magdeb. Bandtk. Lelewel a Dutk.

Szłupiej [illegible] Szkolnych, Kilisin etc. à Orzechowski

Prawa

Hahnowej

przerabiać jak poezji (Wirgili)

z karczmy opłacać musiał panu włości[624]. Fabryki i handel hurtowy, były także w ręku mieszczan, naywięcey kraiowców, rzadko cudzoziemców: handel łokciowy i kramarstwo było udziałem uboższych mieszkańców mieyskich, chrześcian i żydów. Drugim, podobnież iak to bywało w Polsce, często zakazywano ciągnąć z chłopów nieprawe korzyści, towary im na kredyt odstępuiąc, i długi za nie zabezpieczaiąc sobie na ich żniwach i winobraniach[625]. Jakie korzyści przynosił szlachcie polskiéy, ruskiéy i słowackiéy, handel bydłem, trzodą i drzewem, takie czeskiemu obywatelstwu handel rybami. Nie wiedzieć skąd przyszedł Czechom wielki gust do ryb, że ie nawet nad zwierzynę przekładali, i za naylepszy poczytywali przysmaczek, pomimo to że pościć nie lubili. Rybołowstwo w tym kraiu podobnież było rozgałęzione, iak niegdyś bartnictwo u nas. Rybacy składali osobne cechy, i osobne mieli prawa, które chociaż w XVII. wieku powstały i niemieckim napisano ie ięzykiem, wątpić nie można, że wiele do nich z dawnych przeszło ustaw, i nie od rzeczy będzie z tych praw czynić wnioski o stanie w mowie będącego przemysłu. Pod szczególną opiekę wzięło prawo tę gałęź narodowego przemysłu, a pisarze czescy wiele o nim podali, iak np. Weleslawin i Jan Dubrawski, w spisie zrzódeł przez nas przywiedzeni. Także tkactwo i młynarstwo w koronie czeskiéy i w kraiach do niéy

[624] Wład. XXVI. *puhonowe stare*, Max. CCXXIV. S. [625] Pr. Mor. CXXVI.

i tej gałęzi przemysłu odwiecznie narodowi słowiańskiej (bo tkactwo płótna i sukna było u Słowian odwieczne, J. S. Bandtk. I. p. 263), szczególniej tu zatrudniano się wiele

przynależących wiele popłacało: stąd powstały liczne przepisy prawa, stanowiące o tém, gdzie i iak należy moczyć len i konopie, ażeby stąd dla sąsiada nie powstała szkoda; tudzież iaki potrzeba zachować porządek przy mlewie, komu naprzód, komu później mleć zboże przynależy. Nie wiem, iaką w tém politykę mieli Morawianie, że ograniczyli liczbę rzemieślników po wsiach. W wiosce wolno było osiadać iednemu tylko kowalowi, krawcowi, szewcowi, tkaczowi. Nawet o tandeciarzu (Weteszník, ten co staremi handluie sukniami, i takowe naprawia, łata), nie zapomniano, pozwalaiąc mu handlować po wsiach. Mogli nad to na wsi przemieszkiwać, węglarze i bednarze, ale reszta rzemieślników w mieście osiadać miała [636].

§. 212. Naywiększy pociąg do sztuk pięknych, ze wszystkich Słowian, mieli Czesi: muzyka i malarstwo zaymowały ich szczególniéy. W r. 1348 założono, albo raczéy ponowiono w Pradze towarzystwo malarskie, które miało nieiakieś podobieństwo do dzisieyszych akademiy malarskich [637]. Dowód na to stawiaią malowidła w rękopisach, z XI. wieku pochodzących. Noszą one na sobie charakter starożytnego bizantyńskiego malarstwa, skąd oczywisty wniosek wypływa, że ówcześni Czesi, mieli z Grecyą i w téy mierze stosunek ścisły. Głębsze badania lepiéy nam tę rzecz wyświecą, i nie iedno wykryią, co w należytém świetle wystawi przemysł słowiański. Porozrzucane o tém

[636] Pr. Mor. CXX. CXXVII. CXXIX. [637] Czas. V. 2, p. 169.

III. ad p. 278.

W Czechach tego nie było, gdzie i owszem wolno było każdemu przemysłem trudniącemu się gdzie chciał osiadać, i jak chciał, byle uczciwie, zarabiać. Bardzo tu był rozszerzony przemysł i handel: czego dowodzą wyrazy techniczne w ustawach dawnych Słowianów (n. p. w Bohemarius[?]) zawadzające. W nich to wspominano o kramarzach, przekupniach, handlarzach wszelkiego rodzaju towarami a mianowicie kraiowemi produktami, iakiemi były sukno i konie; o rzemieślnikach i wszelkiego rzemiosła (dzyelo) pracownikach; o opłatach nakoniec skarbowych, gdzie odróżniono opłaty od towarów wchodowych (clo), od towarów [illegible] bądź to że się po krajach rozwożono lądem (myto), bądź wodą (naulum, przewoz).

Bartochany

i handlujących

Kwitnęły u nas handlem znakomicie. Już w r. 1430. był Kraków w związku hanzeatyckim. Miewali kupcy krakowscy własne okręty, którymi do Anglii i Hiszpanii towary sprowadzali. Przed r. 1510. nie wystąpił był iescze Kraków z Hanzy. Z Wenecyą i Norymbergą znakomicie prowadził handel, a węgierski handel miedzią i winem miał całkiem w swoich rękach. Lwów przez Ormiańskich kupców miał związki z Azyą i Grecyą. Również kwitnęły tym handlem Poznań i Lublin, danto w r. 1253. od Przemysława i Bolesława Książąt Poznańskich, to w r. 1317. od Władysława Łokietka prawem magdeburskiem nadane (J. S. Bandtk. Dz. I. p. 302.). Większe też miasta, a mianowicie Poznań (dyplomat dany mu na to r. 1394. przez Władysł. Jagiełłę u Bandtk. str. 143.)

dzał[635], pomimo to, mosty polskie były naynędznieysze w świecie, iak to iuż uważał Ostroróg (p. 75, 77). Toruńczycy wybierali dla siebie opłaty od flisów przepływaiących Wisłą około ich miasta, czego im zakazano r. 1496. (u B. 343). Byt miast przez to się szczególniey podniósł, iż zabroniono obcym handlować w nich, ieżeli nie uzyskali prawa obywatelstwa: ieszcze w r. 1761 na korzyść Warszawy to prawo ponowiono. Wymieniono Włochów i Szkotów, których się to prawo szczególniéy dotyczyć miało (r. 1562. Vol. II. 623). Dano im tylko pozwolenie ieździć po kraiu, i tak rozsprzedawać swoie towary[636].

Miasta większe, a szczególniéy Kraków, miały prawo składowe, to iest, każdy z cudzoziemskich handlarzy przybywaiąc do kraiu z towarami, musiał ie na skład oddawać i zbywać ie kiedykolwiek mieszczanom i szlachcie, wszelkiego zaś stanu ludziom, iedynie w czasie iarmarków wolno mu było takowe sprzedawać. Przyieżdżaiący do nas cudzoziemcy w celu zakupywania towarów nie w czasie iarmarku, musieli ie także brać ze składów tylko[637]. Pod surową karą zakazano celnikom brać od zagranicznego kupca więcéy nad taryffę: rzeczy iego nawet im się dotknąć nie godziło, (r. 1589. Vol. II. 1276). Sprzedawać musieli zagraniczni kupcy towary po cenie przez rząd ustanowionéy: na ustano-

[635] Danił. Sud. p. 31. [636] R. 1564, 1567, Vol. II. p. 665, 737, [637] R. 1503, Vol. I. 1408, 1565, II. 683, 701, r. 1629, Vol. III. 604. Skrzetuski II. p. 216 sq.

wienie teyże wyznaczał seym Kommissarzy przysięgłych. Jest zastanowienia godną rzeczą, że r. 1643, (Vol. IV. 73), zgodzili się na to Kommissarze, ażeby gdy sami nie są w stanie dokładnie oszacować towar, każdy kupiec poszedłszy do grodu, przysiągł na to, ile go towar istotnie kosztuie, i ażeby go nie drożéy sprzedawał, iak po cenie przez siebie w ten sposób ustanowionéy, zachowuiąc sobie procentu $^{1}/_{100}$ ieżeli iest kraiowcem i chrześcianinem; $^{5}/_{100}$ ieżeli chrześcianinem cudzoziemcem; $^{3}/_{100}$ ieżeli niewiernym, to iest żydem.

§. 215. Cudzoziemiec kupiec hurtem towary sprzedawać był powinien: na łokcie i miary sprzedawać mu ie wolno było tylko podczas iarmarku (r. 1507. Vol. I. 364), po wsiach zakazano iarmarków (r. 1507. Vol. I. 365). Naysławnieysze iarmarki, iak świadczy Piasecki p. 381, odbywały się w Jarosławiu, w miesiącu Sierpniu, zaraz po iarmarku frankforckim (nad Menem). Z Węgrami naywiększy handel prowadzono solą [638]. W Mazowszu aż do r. 1482 (st. Maz. 463) nie wolno było z przywiezionych na targ do miasta towarów nikomu kupować wprzód, nim urzędnicy mieyscowi, co im potrzeba było, nie zakupili sobie. Pacta conventa zastrzegły, ażeby Królowie niedopuszczali monopoliów: statut także litewski III, 51. zwraca na to uwagę. Tenże (XI. 31.) nakazuie sądzić przyśpieszonym sposobem sprawy kupców, mianowicie cudzoziemców, szczególniéy ieżeli skarżą, że ich rozbito na drodze.

638 R. 1335. u Dog. I. p. 37.

~~Ich historya [illegible] polskiego przemysłu [illegible] porada, [illegible] nowy sposobu [illegible] cenie~~ ~~wyższej~~ ~~taką.~~

Zanotowałem gdzieś dzisiaj, że rolnik polski ~~[illegible]~~ dopytywać się troskliwie, jak można sposobem ulepszonym spracowywać gospodarskie narzędzia. ~~[illegible]~~ O machinach wojennych wypytywał się rycerz, który wraz z rolnikiem był sam albo przygotowywać dla oręża sobie, albo nabywać go od kupców (2). ~~[illegible]~~

Do 210. ~~[illegible]~~ Handel.

(1) Historya Zbiegnia str. 270 44

(2) R. 1511 w Act. Tomie I. nr. 185. pisze Zygmunt I. do jednego ze starostów pruskich, ażeby gdy mu machin wojennych (bombardas) przedać nie może, sprowadził je sobie z Gdańska.)

Patrz także w Szczegółowych Cechach art. machiny wojenne.

III

Zabytki i zabytkowi, czyli o pyrwaniach w krajowych produktach od nieużytecznych i [illegible] zabytkowe upragnionych.

Dzisiejszy zajmuje uwagę jednego rzemieślnika, lub wiele, ale nad jednem dziełem pracujących. Gdzie dzie-

ło opracowywane potrzebuje pomocy do wykończenia.

dzieł innych, pracowników, dzieła takich zabytków nazywamy. [illegible] zajmowali się i zabytkami. Zatem [illegible] zabytki [illegible] zabytki [illegible] i wyjątkowych [illegible] nieużytecznych zalecamy zabytki [illegible], [illegible]

[illegible] na grubie-

cie Damowych zarówno [illegible] wobec, na naczyniach dużych i małych [illegible]. Kiercze i [illegible] alkaliczne jak i kuchenne, [illegible] nawet drugie, nieraz [illegible] i alabastry, ludzie [illegible] i [illegible], [illegible] rzeźbiarze lub rzadko, i Kamieniarze wapienny i t. d.

[illegible] które, wyjątkowo [illegible] lub [illegible] na [illegible] pisali [illegible]

ad [illegible] [illegible] mi-

a z wyrobów tych

Dy w lasach [illegible] zbierane i [illegible] i [illegible] zbierane, i [illegible] wyjątkowo z nich [illegible] sprzedawane, palcha i napitek, i na koniec [illegible] z których ucztowie należąc [illegible] zamieszcza [illegible].

[illegible] ulepszaniu [illegible] wyrobowy [illegible] uzupełnienia [illegible] w niemałej [illegible] ucieczki utrzymują [illegible] produkta. artykułach zapewnicam kolejno [illegible]

Źródła wiedzy.

Rozważając w poprzednich artykułach nagromadzone źródła, ktośmy w ostatnim względzie kroki, tem mniejszą w nich ufność mając niż w rękopisach, bądź dotąd nie ogłoszonych, bądź ogłoszonych.

Przyczyną postępowania takiego jest ta okoliczność, że na większą wiarę zdaje się to zasługiwać o czem napisała ręka samego działacza, lub napisał ten co albo z ust jego dowiedział się o tem co zaszło, albo dowiedzieli się ci, co przy działaniu czynu przytomni byli, lub od nich powzięli wiadomość. Czy zaś ten który pisał nie minął się z prawdą, lub minął, zbadać da dalszej . . . niż wywiedzie się o istocie rzeczy zawartej w tem co czynniki wydobyły. Bo na większą pierwszem wylanej na papier przez wiarę okoliczności pewniejszą . . . za wiedzą podaną od obecności.

Przykład rzecz objaśni.

Odkryte w Elblągu zwyczajowe prawo jest autentyczne, zgadza się nawet z kronikami, które o istnieniu owego prawa nie wiedziały, ani samo za prawo miało [?] i kronikach by najmniejszej wiadomości: ale nawet zwracała [?] Γ zaczątkowały [?] w ukryciu, aż je w uczyniony [?] i otecnie [?] obyczajem wieku na jaw wydana. Gdy więc ale zeznały ~~[illegible]~~ jednakowo nie wiedząc o sobie, prawdą przecie być musi co utwierdzonego [?] podały.

Γ przedziałem [?] długiego przedziałem [?] czasu

Sięgając tu do wiedzy o rzemiosłach i o prawach miejskich, i t. p., dziełem od Jędrzeja Moraczewskiego podanej (1), i pytając, czy to co o nich L ~~[illegible]~~ znamionuje przed ~~[illegible]~~ rzeczywiście ~~[illegible]~~ wypadnie odpowiedzieć? rzeczy tu przeraża(ją) [?] ukazaniem rzeczy, jak je on przedstawił ~~[illegible]~~, były takiemi [?] w Niemczech, ale nie u nas, rzeczy tkwią nawet [?] inaczej przedstawiają Dzieje naszych ogłoszeni [?], ~~[illegible]~~ o ~~[illegible]~~ gdy nie wiedzieć [?] ~~[illegible]~~ historyk, podał jedno za drugie.

L na podstawie dzieła nie wymienionym [?] przed historyka

(1) Dzieje rzeczypospolitej polskiej do piętnastego wieku dochodzące. Poznań 1843–52. Porównaj [?] księgi XIV. XXII.

Piśmiennictwo polskie, w dalszym ciągu jego rozwoju uważane, przysposabiało się do porządku, który nadawała mu, w szkole i poza szkołą wpływ Łacina, na cywilizacyę narodu ciągle wywierająca. (Szkoła główna miała dwojakich nauczycieli, Docentów, jak dziś mówimy, i Professorów (Magister), funduszem opatrzonych (beneficiatus). Pierwsi żyli płacami od uczniów (studentes); drudzy nie śmieli żądać opłaty za naukę od ubogich ale od bogatych tylko, czyli mając odczytywać (legere), i rozprawiając z uczniami (disputare) nie tylko o tem co czytali lecz wogóle o wszystkiem co wchodziło w zakres nauk uniwersyteckich. Opatrzonych funduszem a opuszczających się w [illegible] napominał Dziekan, a niepoprawnych karał na funduszu, [illegible] mając upoważnienie. Professorowie składali przysięgę na to, że w razie niemożności uczenia ustanowią kogo, coby za nich uczył(1). Uczniowie mieli poważanie nie małe, w szkole i poza szkołą(2). Uczono się na książkach, pojedynczych i [illegible] a rękopiśmiennych(3), na pergaminie i papierze kreślonych. Takiegoż

(1) Kod. krak. r. 1406 — II. nr. 38. 44—5. 50.

(2) Tamże r. 1426. nr. 78—9.

(3) R. 1439. nr. 111. tamże: libri librorumque volumina et quaterni

wyłku czyli pargaminu i papieru
używano do pism urzędowych, które
się różniły od pism prywatnych jedynie
częścią [zawieszaną do pisma na
niciach czerwonych z czarnemi lub
żółtemi mieszanych, ~~[illegible]~~ albo na ~~[illegible]~~ niciach
białych, ~~[illegible]~~ różnych i błękit-
nych (1). ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

[z wosku zielonego ulanej i

Wyszedł od uniwersytetu wychodzące
urzędowe akta pisane są ~~[illegible]~~ prywatnie
klasyczną łaciną: pisywane ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ wyrażano w
łacińskim lub niemieckim języku.
Jednak czeską a nie wyłączając
ich przypominają naturalne da-
wne (2). Rzadkie są w ~~[illegible]~~ wy-
razy w innem znaczeniu jak u
Djunaniża brane (3).

w pismach tych

Mylą się i którzy utrzymują że uz
nie stanowiła jeszcze w XI wieku cha-
rakterystyki polskiego języka (4), a
słuszności mają po części ci mnie-
mają (5), że przez ciąg XV wieku
język ~~[illegible]~~ czeski był na polski
wpływowym.

Tyle wszystkiego co na wydania
Heltowego Dzieła przykłady nawe-
go.

(1) Tamże r. 1413. 1416. nr. 54. 59.

(2) Tamże r. 1416. nr. 58. Pod r. 1388. nr. 6 występuje Nawoj, pod r. 1400. nr. 17. Niemcke Marcin z legu (Marszałek) Dervalda, pod r. 1403. nr. 28. Sędziwoj z Ostroroga Chorążyc poznański.

(3) Tamże r. 1400. nr. 12. De domo cum ejus utensilibus et aliis paraferna(?) (ruchomości).

(4) Bielowski w Bibl. Ossol. IV. 17.

(5) Maciejowski we wstępie do Bibl. Królowej Zofii XLIV.

mogli spieniężać produkta roli, a za to kupować przedmioty dla rolnika niezbędne. Wchodzi w nich przez [żelazo] wchodzą sprzęty [kamień] i gospodarskie, nie niezbędne do nabycia na wsi.

Wziął więc germański potrzeba[?] nie miasta czyli miejsca otwartego, lecz miejsca [illegible] burgu czyli bryjawki[?], gdzieby dobrze ubezpieczyć i schować czyli zbyć i co zdobyć (co zrabować.

Takiej tylko zapotrzebował Normanin-Teuton, gdy się ze Skandynawii przesiedlił do Germanii (1). Ostatecznie[?] wszystko[?], a wyłącznie wojujące Skandynawia, czy same tylko burgi, czyż i miast nie posiadała? posiadała je, ale obok nich miasta (2) powstały na nich, posiadała otwarte miejsca, zbudzić czyli posiadała miasta przeznaczone na kościół[?], bożej i posiadała miasta przeznaczone na kościoły[?], [miasta] gie, a obok nich [miejscowy] weiki, ciężko wieś). Te mogły im budować rękodzielnik lub prosty w polu pracujący (rolnik, [illegible] (Traelle), [illegible] rzemieślnik, [illegible]

— Dziś budownicym [illegible] wany

Burg stał odrębnie lub przyczepiony do miasta. [illegible] tak mówi zwyczaj niemiecki, który wielkiej naśladowali Polacy. Bo [illegible]

do budowy miast potrzebny [illegible] (rzemieślnik) budowniczy [illegible] poświęcający się [illegible] (Karl). Ten stał na równi z kupcami i fabrykantem, z [illegible] równał się chłopu.

(1) "Ulfilas verdeutscht πόλις unbedenklich durch baurgs, das heisst eine bergende, schützende Stätte." Grimm w Wörterbuch pod burg.

(2) Szwedzkie a dawne miasta noszą nazwy zdrobniały: Strassburg, Magdeburg. Patrz Grymm Wörterbuch pod burg.

[illegible]

Polsce. Były w niej [illegible] grody i miasta, że były [illegible] grody, lub były pośledzane [illegible]

[illegible] zeli z konieczności wypadało aże-
by miasto było grodowem, dobudo-
wywano do niego gród. Jan też
Jan z Czarnkowa wyliczając bu-
dowle które Kazimierz Wielki [illegible]
wnie kazał [illegible]

wymienia oddzielnie gród a oddziel-
nie miasta i [illegible] grodowych [illegible] od [illegible] oddzielił miasto grodowe (1). W
[illegible] całkiem innego sę-
[illegible] mianowano, radzono, a
nawet sądzono. Jeżeli z wyroku
sądu wypadło zachować przedmiot
sprawy (corpus delicti) do dalszego
czasu i oddano go do grodu na
przechowanie (2).

Można by zauważyć, że jak burg
ukrywał co ukryć chciano, tak
i gród grodząc i zagradzając dro-
gę temu którą do ogrodzonego miej-
sca wpuszczać nie chciano, był rów-
nież burgiem.

(1) Castrum Ilcus (Olkusz), in nova civitate Dicta Curczin castrum, civitas Lublin w Mamnon II 625.

(2) Wylicza grodowe miasta Lelewel w dziele Polska dzieje itd. I.

prowadzić handel (1) czyli mia-
sta i miasteczka zamieszkiwać
mogli.
Dalej poszli mieszczanie i przesta-
wali się karmić, że wprowadzano i
zastosowano ustawę salicką nie
tylko do przybyszów swobodnego
lecz i poddańczego stanu.
Przypomniawszy czytelnikowi, jak mógł
być najkrócej, com gdzieindziej (?)
opowiedział szerzej.
Do majątków ludzi stanu poddań-
czego rościli sobie prawo ich niegdyś
właściciele, wywodząc z tej zasa-
dy we wiekach średnich upowszech-
nionej, że ponieważ ludzie owi, sie-
dząc na roli jako poddani po-
siedli majątek, przeto część dorob-
ionych majątków ich powinna należeć
do właścicieli ról onych.
Dzisiaj to prawo odpierając mieszcza-
nie, dowodzili, że pomijając dorob-
ny majątek, nie powinno mieszczano-
we prawa tykać majątku drugiej spad-
ku nabytego, który

(1)

~~(1) Histor. prawod. I s. 397–401. Dopełnien. arcyb. pierwszy s. 177–87.~~

(1) Historya włościan, w rejestrze p.n. Poddani polscy.

~~[illegible]wrz, albo miejscem każdemu ja-~~
~~wnem [illegible],~~

~~[illegible]~~

~~Mikł. [illegible] j[illegible]li,~~
~~Lwide j[illegible].~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ przyjaciel- stwa żydowskiego, i dozwolenia zamieszkiwać, jo nadto samym ~~[illegible]~~ tylko kupcom, Żydaszczom tym którzy ~~[illegible]~~ i ~~[illegible]~~ nie różnili się od Chrześcian pewnym znakiem na ciele. mogli trwać, czyli prowadzić handel, dla ochrony którego wolno im było uzbrajać się ~~[illegible]~~.

~~[illegible]~~ prowadzić handel (1). czyli miasta i miasteczka zamieszkiwać mogli. ~~[illegible]~~ Dalej poszli mieszczanie, przestali się handlem ~~[illegible]~~.

~~[illegible]~~ Zastosowanie ustawy szlacheckiej nie tylko do przybyszów swobodnego, ale i poddańczego stanu (2). przypominam czytelnikowi że ludzi stanu tego rościli sobie prawo do majątków ~~[illegible]~~ lub ich niegdyś właściciele, wyciągając z zasady wówczas prawowiernej, że gdy ludzie owi siedzą na ~~[illegible]~~ ich roli jako poddanemi, ~~[illegible]~~ przeto część ~~[illegible]~~ darowizny majątku tych powinna należeć do właścicieli ról onych. Dzielić te prawo odpierając mieszczanie ~~[illegible]~~ Zwierdzili słusznie, że ~~[illegible]~~ pomijając darowizny majątkowe nie może uważane prawo dosięgnąć majątku drogą spadku nabytego, które całkowicie

~~[illegible]~~

(1) Zwierc. saskie III. 2. Juden die Waffen führen und nicht nach ihrem Recht beschworen sind.

(2) R. 1225. Quicunque servus in eas (in civitatem Chełmna) venerit, si anno ...nus manserit, libertate perpetua gaudebit. w Meklemb. Urkund. nr. 315.

na synów spadkodawcy przejść powinny, zwłaszcza ~~[illegible]~~ synów tych

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ ~~[illegible] spadku~~

~~[illegible]~~ którzy za życia

ojca nic z ~~[illegible]~~ majątku jego (nie) otrzymywa-

li(1). Zwrot ten ~~uznany~~ uznano być słusznym.

Przy tej okoliczności ~~[illegible]~~ postanowiono, że

spadki ~~[illegible]~~ w równych czę-

ściach na synów i córki iść powinny, rozłożono

~~[illegible]~~ ciężary publiczne, ~~[illegible]~~ oznaczono opłaty

od mieszczan przypadające ~~[illegible]~~ miejskiej kasie

z miejskich dóbr ciągnione.

(określono ~~ustawy~~)

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ swej. Na wszystko ta wzgląd

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

Wyczerpując (nowa) ustawę, z powodu ~~[illegible]~~ zmianki o

wywołany na publiczny widok, ~~[illegible]~~

szlachty ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ mieszczanie najdawniejszy

~~[illegible]~~ służyli ~~[illegible]~~ Dla sie-

bie w krakowskim zamku pra-

~~[illegible]~~

wa miejskie, publiczne i prywatne, two-

~~[illegible]~~ rzą się

wielce i

miast potężnych przykładu wielce, Dla

odtąd też, coraz w ściślejszą wspól-

noty związek z nadbałtyckimi,

porozumiewały się z nimi ~~przez~~

~~[illegible]~~ naprzód przez ma-

(1) Item si contingat mori aliquem, cujus filii non receperunt bona sua vivente patre, succedari debent bona, que patres eorum possederunt a paganismo et cultu sil-vestri, v. 1225-6 nr. 319 w Meklenb. urk.

miasta (z Magdeburgią) ledwo w ko-
munę ~~[illegible]~~ spojony krakowski gród, ~~miasto~~
~~[illegible]~~ szukać środka do dalszego roz- (~~miasta~~)
woju ~~kommunalnego~~, jakoż drogą
przez ~~[illegible]~~ miejskie ścią-
gać się ~~[illegible]~~ miast miasta le-
żące na zachodzie Europy, do miast
leżących na jej wschodzie; jednakże
trudność tę zwalczono, słowa miasta
pierwszorzędne, czyli ~~[illegible]~~ stolice kraju
zmagdeburzały. Wtedy bowiem drugo-
rzędne, to jest gródki ~~[illegible]~~
książęce, a za niemi miast ~~[illegible]~~ dopominały się
~~[illegible]~~ za pośrednictwem mężów, którzy gospo-
darstwo miejskie od wiejskiego wy-
ważnione umieli układać w jeden wszystek
gospodarstwa narodowego ~~[illegible]~~ wiejski
miasta te ~~[illegible]~~ usilnie ~~[illegible]~~
mowią ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ się ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ażeby je magdeburzono.

⌐ a mianowicie

⌐ nalegać same nawet

⌐ ~~[illegible]~~ jeden tylko

W niewielkiej liczbie takich mężów odznaczył się ⌐ Tadeusz Czacki.

~~Z liczby takich mężów jeden [illegible]~~
~~[illegible] Tadeusz Czacki [illegible]~~
~~[illegible] go Joachim Lelewel i Aleksan-~~
~~der h. [illegible] [illegible]~~
~~[illegible]~~.

Wiedział się ~~[illegible]~~ na polu geografii, jak go
~~[illegible]~~ Stanisław Warszewicki tak mało znalaz-
łyczny, jak mniemam, [illegible] [illegible]

~~⌐ Joachim Lelewel [illegible]~~

~~⌐ przedewszystkiem~~

~~16. 1~~

~~pochodziło prawo które miało wz-~~
~~więcej wpływ a składa się ałoś przez~~
~~ju , a według po~~

10.

miał jasne a wroży przyjęcie, sam nie przeł... dzieła naszego wysłanego.

Obowiązywało w Polsce albo zwyczajowe prawo albo nadawane (consuetudines, statuta). Kiedy w r. 1397. w sporze z Krzyżakami odwołano się z ich strony do prawa rzymskiego, odpowiedział na to Kazimirz Wielki, że prawa to nie ma w Polsce żadnego znaczenia (1). [illegible] w wykładaniu głównie rzymskie prawo. Celem wykładania miało być kształcenie mężów zdatnych do rady, w różnych urzędach świeckich (2). † [illegible]

† następnie zastosowywanie rzymskiego prawa w Polszcze (3).

F (rzymskie prawo)

(1) Wydana osobnie Historia juris Romani Varsaviae 1825. Patrz str. 247.

(2) List założenia i urządzenia uniwersyt. krakowsk. z r. 1364. w Helcla Starod. prawa polsk. pomn. I. 214. opiewa: Studium vigeat generale, ut viros producat consilii maturitate conspicuos et diversarum facultatum eruditos. [illegible] non secundum consuetudines patriae vel statuta seu jura leges, per nos aut judicem deputatum, accusator debebit judicari. Patrz Lauze str. 215.

(3) Student miał być u zwierzchnicz sądzony

†
Wnet atoli sam uchylił, że tylko zmuszany okoliczno-ściąż wyrzekł to zdawa, gdyż w założonym przez siebie uniwersytecie krakowskim kazał

wił: że tylko z tych obywatelów Litwy, co prawa uczyli w uniwersytecie i z okwalifikowanych mieli obywatelstwo, wolno zawadawać sędziów." Dotykając szczegółu [illegible] [illegible] / kaznodzieja na pogrzebie Władysława Jagiełły (1) nie wspomina, a tem co zkąd wiemy, że Γna mężach biegłych w tem prawie nie zakwalifikał (2). Alb. ich przysługa wyświadcza palskiemu prawa ... ograniczała się. wadawstwo na kodyfikowaniu prawa. Żaden monarcha (sam prawa tego nie ...) kodyfikujący je ... pomocy ... Romualda Habe (3) do Litwy się nad ... doz obliczniejszą zasłonił głęboko.

Γmimo wielkiej u nas potrzeby by znajomości rzymskiego prawa, nigdy nam

(1) W r. 1437. tak wspominił: Erexerat in civitate Cracoviensi generale studium (założył uniwersytet po [illegible] Kazimierza Wielk.), in quo tamen [illegible] legi theologiam canones et artes, non vero leges, quia non legibus sed consuetudinibus patria illa gubernabatur. Patrz hist. prawa. VI. str. 420.

(2) Patrz hist. prawa. V. s. 419. przyp. 3.

(3) O znaczeniu prawa rzymskiego i rzymsko-bizantyńskiego w zawodów słowiańskich. Warszawa 1859. Patrz str. 49–54.

Γże nie wyświadczył przysługi wielkiej Litwinowi.

Każdy się uwiegał ... wódz, ale ... przez przecież. Czem ... do Dzieła, przejmijmy raczej bliżej szczególnie [illegible] ... okazowe i ustawowe nasze prawo. Tym czasem odsyłam czytelnika do Dzieła

[z jakiemi obostrzeniami dobra uwzględ-

Za jej [illegible] wiadomo

Dwiążąc [illegible] [illegible]

8. f 52

Kto ludnowcy się i według jakich praw [rządził i sądził.

Nie posiadamy wcześniejszych wiadomości o zarządzie krajów słowiańskich nad te które podał Juliusz Cezar o Swewach twierdząc(1), że w przypadkach ważnych miewają narady publiczne o biegu spraw narad obchodzących. W naradach tych brał udział kraj cały, równie miasta jakiekolwiek one były, jak i każda czyli wieś.

Tak też było u Polan i za czasów monarchicznych.

Prawa zwyczajowe zeznają, że na zebraniach publicznych, czyli na tak zwanych gegenote (2) uchwalają się prawa, i według nich (z przyzwoleniem, rozumie się, monarchy stanowiących) dzieje się tam, gdzie prawa owe uchwalano(3).

W naradach brały udział i miasta. Dowód na to stawia kronikarz Gallus(4), twierdząc to samo co o galicyjskich opolach (gemał) podano, że uczęszczały na obrady tak miasta jak i wsie(5).

Cywilne tylko równie prywatnego jak i politycznego prawa wypływem będą-

(1) Caesar de bello gal. IV. 19. Suevos ma-re suo concilia habito

(2) Czy nie gegemale jak ma Du-Cange pod w. gemote?

(3) Prawa zwycz. rozdz. 4. in ettlichen gegenoten eyn sunderliche willekoer ist gesaczt

(4) II. 4. regionis Wratislaviensis majores et magnates, porównany z tegoż kroniką III. 2.

(5) Provinciarum, urbium et villarum incolae tenebantur interesse mallis (sądom) et placitis publicis (uchwałom), Du Cange pod w. gemotum.

ce sprawy rozstrzygano ⌊ ~~[illegible]~~ kto
niewolnikiem lub niewolnicą (schalk,
dirne) nazwał drugiego. Sprawy
kryminalne rozpoznawał przesia-
dujący w grodzie kasztelan (burggre-
ve) a we wsi przez włościan (
gebuer) zamieszkałych sądził Sta-
rosta ⌈ (stavvele daz ist der edilste in
dem dorffe). Z nich ~~[illegible]~~ każdy pa-
nem nazywał się poddanego swoje-
go ~~[illegible]~~ (der herren
eigen) i sam ~~[illegible]~~ nikt inny sądził
go przez swojego ⌊ włodarza (der her-
ren eigine lub richter der vlader daz
ist der scheffer).

Z tego wszystkiego pokazuje się, że
miasta nie były komunami zam-
kniętemi w sobie, że swojego wła-
snego nie posiadały prawa, lecz
ulegały temu, jakie w całem pań-
stwie zaprowadził zwyczaj, albo kra-
jowi umyślili mędrcy, lub na pu-
blicznych obradach uchwalili ogóle.

⌊ na publicznych obradach, wy-
mierzając karę na tego,

⌈ czyli naczelnik rze-
czonych włościan

⌊ Szafarza nazywanego

inni za spichrze, inni za pracą za
mieszkania handlarzy używali je.
Budowle te, nie wchodząc w to czem
one były, z drzewa stawiane; szczątki
ich w torfowiskach odkrywają dziś, i
za sprzęt domowy znajdują w nich
toporzy kamienne. Takowe znalazł uczo-
ny Keller rozkopując torfowiska w Kni-
czaku i ~~[illegible]~~ takowe tylko zabytki [znajdują uczeni archeologowie] ~~[illegible]~~ do- innych
~~[illegible]~~ w nawodziskach rzecznych, o ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ żadnej z gola ~~nie~~ posiadamy
wiedzy, a chociaż jeden z niemieckich
uczonych najwiękhiem Trelwald, chciał
zająć wyobraźnię czytelnika i dzieło
które o tych budowlach napisał uczynić
ponętniejszem, przedstawił w pięknych
obrazach ~~[illegible]~~ wielu zatrudnienia
mieszkańców jaskiń i nawodzisk, a nawet
ich bitwy (1). Próżna to gadanina!

(1) Porown. Bibl. Warsz. r. 1874. III. 336.

[illegible] za spichrze, inni [illegible] za mieszkania [illegible] patrzyli (?).

Gdzie nie było wody, któraby na swoje tam zmienianowane nanownie przyjęła, obierano inne dla zabezpieczenia się grodki. Opuszczając domy i grody, które zaraz palił nieprzyjaciel, biegli Słowianie z żonami, dziećmi i dobytkiem w lasy (1). Germanowie w ogóle wszyscy chowali zboże w dołach, i niekiedy sami chronili się w nich, pokrywszy je dla niepoznania nawozem (2).

Gdzie nie było lasów, broniono się [illegible] w grodach, obwarowawszy je naprzód (3), czyli z pojedynczych budowli [illegible] grody, i na wzór Rzymian nowe się wprowadziły. Krzyżanie [illegible] w nich się zamknięci od napadu, przeciwko wszelkiemu nieprzyjacielowi bronili (4). Gdy się następnie około tych grodów zaczęło budować, powstawały z nich miasta czyli wielkie grody nazywane od Greków πόλεις, które przez swój obszar wyróżniły się od małej, od Rzymian civitates i urbes, grody, vicus, oppidum nazywano.

(1) Caesar, omnibus vicis aedificiisque incensis, cognovit, Suebos more suo concilio habito nuncios in omnes partes dimisisse, uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores, suaque omnia in silvis deponerent. Caes. De bell. gal. IV. 19.

(2) Tacyt Germ. 16.

(3) Caesar (De bell. gal. VI. 10) Ubiis imperat, ut pecora deducant, suaque omnia ex agris in oppida conferant.

(4) Tacyt ann. II. 56. XII. 29.

Nie ~~sądzimy jednak aby już po-wszechnie szukano w zasadach obu-ży, jeszcze bowiem nie~~ tylko bez-pieczeństwa dawały lasy i leśne słu-żyły też na publiczne schadzki, na miejsca w których zwykle sprawowano obrzędy, na ~~tajemnicze~~ mieszkania nawet, ~~[illegible]~~ przez te uchodziły za ~~[illegible]~~ siedliska ludzi, a bli-pierwotne ych mniemano, że się w lasach porodzili (1). Żyjący około roku 552 po Chr. Jornandes mówi jeszcze: że od Konstancyjskiego jeziora idąc ku Dniestrowi a na północ ku Wisle mieszkający Słowianie mieli bagna i lasy za

Trwało to przez kilka po Tacycie ~~długo~~ wieków.

(1) Tanquam inde (a lesie) initia gentis, powiedział Tacyt (Germ. 39) a szczególnym gaju Ziemian (Semnones).

Wielmożny
W. A. Maciejowski
Warszawa
Ulica Orla 3.
POSEN
27 4
72
6-7N.
9

miasta [i nierzecze-
wem

115

Do reprezentacyi kra-
jowej należą mia-
sta zniechęcone
nieprzyjemnem z so-
bą postępowaniem,
przestały miasta uży-
wać przyznanego
galicie uroczyście pra-
wa. Patrz Hist. pra-
wa IV. §. 149. i tam-
że przywiedzian. Czac-
kiego.

877 ~~409-15.~~

łeży przedstaw-

lo długoletnich

a, na co wiek

leszły nie pozwa-

więc temu, co

rzec przedsię-

danie, Lelewe-

historyczny.

ię, dogmat

traconem ich

wina

marca

56

Dziś w Rosyi
wykupują osu-
by z rąk ku-
pieckiego zie-
mię dla celów
fabrycznych lub
wyrąbania la-
sów i oddania
pól uprawnych
w małych częś-
ciach małym dzier-
żawcom.

Przegl. warsz. z
wrzn. [illegible] III.
420.

nastąpiła
Karpat z ca[…]
wpośród wię[…]
gań zgiełe[…]
wie wiązn[…]
Stawiam t[…]
tili rih c[…]
pachnid.
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Da[…]

miązka 97

Baczyć na wartość towarów wywiezionych i przywiezionych. Bibl. Warsz. r. 1871. III. 437.

miazga

118

Da u jednorocznych człowie-
ków niewierzcam dodać
że się nie ubierali jak
człowieka w groby, ale
jak kurczę w skorupę
Helcla [illegible] nr.
1447.
zawsze miejście i przy-
prawdy o utwały czło-
wieka (w Helcla).
poprzez gdyby były nia-
gra zwracane ~~[illegible]~~ we
człowiek (dante)

Pogrzeby (Helcel)

Ciało Biskupa Zbignie-
wa Oleśn. ciągnęła ku-
ni rzesze. Przed Biskupem
gdy chodził noszo-
no laskę cum armis et
insigniis Papal. Regis
et mitrowie (Biskupa)
r. 1454. Cod. Ep. II.
158.

59

miażda

mierzanie przy-
rządali pilwar-
ki, v. cwie Cod.
Mn. P. L. allu-
dium in Bruna-
wicze Tenlawica-
li it.
ivudniti się ku-
mem namieni
mone lapidinus
h. Z.

i javiti

miasta [zasp. italsk.]

Skuwada się pol-
ska zelaukta la-
gu Lombardzkiej,
zawijawanej od
miast, i zmu-
szonej przyłączyć
się do nich.

Savigny Ueber
den röm. Colo-
nen, w Vermisch-
te Schriften II.
str. 54.

Miążka

51

Aleks. Weryha Darow-
ski w Przędzalniach
jedwabnych odnoszących
się do nazwisk szla-
checkich i mieszcza-
nów (Przewod. u Żu-
panat. 1874) umie-
ścił w Dodatku przy-
powieści prawidło-
walne wyjątki z Środo-
ka-Wodka O naukach
wyzwolonych (Kraków
1530) przypowieści
charaktery znające
szlachtę i mieszczan
rozmawiających powia-
dań i nauk względem
całej rzeczypospol.
Bibl. Warsz. r. 1874
III. 343.

cry i co pry

jej wyjaśnien

które po wy

nych pomni

było rzeczywi

się wielka

wydawcom k

Królowej Zo

na gwary, kt

wszystk
tych co ~~się n~~

nie zrobili.
~~zrało~~

Ażeby nie

miazga społ.-polit.

625

Z drugiej połowy XV wieku jest pieśń satyryczna na leniwego i niechlujnego chłopa, który z oporem przyjmował ograniczenie wolnego oddalania się, uregulowaną robociznę i zakaz posyłania do szkół i rzemiosł dzieci.

Korpus Akadem.

I. 48.

w rozwoju swoim ~~[illegible]~~

~~winszować sobie [illegible]~~ że

[jak ~~wyżej~~ ~~[illegible]~~aty-
~~[illegible]~~śmy

<u>miasta</u> szos-palcu

szlachta zrubadu

kwaterowa u mieszcz-

czan i zamiędba-

się, boi w pa-

nach nie znalazła

go, lud cierpiący

byt.

Szczawiński Jastrzębiec

~~Ardz[?] III. Dogatch[?]~~
kowska ~~122-4~~

64

r. 1471. nr. 4048.
nobilis Mycloschthal
neator et habitator
ser Regis.

v/ 1441. nr. 2946. Fa-
mosus Dominus Ke-
brus sartor olim do-
mine Regine nunc
civis et consul Cra-
coviensis (Hist. I. 4.
43. miles famosus)

r. 1428 nr. 2160
Advocat. de Lancz-
korona nobilitatem
suam compurga-
vit.
r. 1443. nr. 3104.
[illegible]

…mesečn N. …

Maciejowski

…ědnic nadust. K	1			
Familienanka		64		

příinavrat.

Urzędnicy. Kalisz, Słupca, Konin. Starszyzna miejska. cechowi

r. 1416. reprezentują Ka-
lisz Consules, Iusticia-
rii. Księg. 8.

r. 1420. Magister civium, Con-
sules, et tota Communitas, ib 9.

r. 1423. sartor, rasor, ib 11.

r. 1427. textor, sellator ib 22.

r. 1450 mulator, ib 39. r. 1451. arcufex, ib 40

r. [illegible] 1441. vitrici eccle-
sie parochialis in Konyn vi-
num pro sacrificio, Księg. Oldiel im Nr. 13.

r. 1422. ars textorum, sutorum,
carnificum, braseatorum, sar-
torum, pistorum, fabrorum, fra-
ternitas mielitorum, sagittato-
rum, galeatorum in civitate Slu-
pce ib Nr. 31. 2.

Mazowsze

66

miejsk. wojskowość

r. 1476. nr. 234. miasto Sochaczew dostawiać będzie na wojnę wóz, naładowany potrzebami i wiktuałami.

Dochody miejskie 67

Mieszczanie sprowadza-
ją sobie browar (nie
kupujący że wsadowi
płacili, także gdy piwo
zkąd brali, r. 1446.
Cod. Mu. II. 163.

Wielki Kalisz

Strupca.

r. 1389. Do obwagu Kalisza należała wieś Dobrzec Kuirh. nr. 7.

obwag miast

67a

Warszawa d.

Rach

Składu Główne

z fabryki J

Dochody miast

r. 1449. 26. 423. 66

oppidani exercent-
iam in mercan-
tiarum quam e-
tiam aliarum ne-
gotiationum ex-
ercitiis et labo-
ribus. Cod. Un-
ivers. I.

~~mięszka~~ na cele-
nin gos-
dawał
lub na skle[?]

~~h[illegible]~~

mercimonium
alias Kaufha-
mer, niekiedy
alias kram v.
inna. Cod. Uni.
1. 196. Jest
więc nie tak go-
ścinny dwór, jak
raczej sklep w
tym dworze, gdzie
był skład i gdzie
na wystawę (wy-
czasem[?]) odbywa-
ła się sprzedaż
w kramach na
placu. Takiemi
były sukienni-
ce w Krakowie

69

Magistr. porządki miejskie

r. 1472. nr. 223. na rzecz szpitala w Bie-
czu, pozwala Kazim. Jagiellończyk
Burmistrzom, szpitalnikom (vitricis et pro-
visoribus) zakupywać wójtostwa i sołty-
stwa we wsiach przyległych.

r. 1483. Przełożony (Magister) nad szpitalem spo-
śród z rady miejskiej i zarząd nad szpi-
talem — Akta Lwow. III. nr. 91.

r. 1415. Wład. Jag. dozwala Lwowianom w do-
godniejszem dla nich miejscu założyć pen-
satorium seu domum in qua omnes res
venales que ad libram pertinere consueve-
runt ponderentur, ib IV. nr. 33.

r. 1420. szlachta mająca realności w mia-
stach nie chciała ponosić ciężarów, pod-
wód i opłat, (tak było i we Lwowie) prze-
da mieszkającą w tem mieście podda-
je Wład. Jag. pod te ciężary ib IV. nr. 50.

r. 1425. pieczęcie miejskie, Ławników, Rze-
mieślników i t.d. Lwowa ib nr. 77.
r. tenże. Jagiełło uwalnia od podwód i sta-
cyi, przyjeżdżając przed ... Króla i Króle-
wej ib nr. 7.
r. tenże, wymierzano grunt miejski, co
się zwykło (exercęcenia, rzędziciele[?] la-
nerum vulg. ulischari i do rozdawania na
ugody. Takaż ugodę Lwowa miał mieszcza-
nin Lwowski. Szczególnie też ugody do mia-
sła przyjęcia i t.d. oznaczano. ib nr. 77.

cech

70

r. 1417. Szewi-
cy cech wzbo[ro]-
nią. Wójt i
ławnicy przy-
znawają w
nim nie używa-
ją, ale a zatem
stanowią cech. Cracov.
Akt. Ławn. N. 153

r. 1484. cech wrze-
ciony kramarz ib.
242.

r. 1486. nadawa
cechu szewckiego,
ib 256.

i pierwsze opisano

Magistr. 6 H cechy ?.

r. 1425. Cechy (wymienione są obok ławników) wraz z Wójtem i Rajcami należą do reprezentacyi miasta. Przysięgają: jeżeli Władysł. Jag. umrze, że jego synowi Władysł. wierność zachowają, a gdy i ten, to jego córce Jadwidze, dziedziczce królowej Zofii, i królewiczom jako opiekunom będą posłuszni. Akt. Lwow. IV. nr. 71.

r. 1494. Właściciel Tarnowa uprzywilejowując popra- rządowi miasta opłaty z miasta na lat 10. daje, uwalnia sukiennikom tylko na lat 3. a rzeźnikom nic. ib nr. 120.

Mabap. 12 cechy z

Cad. III. (communitas)

r. 1474. nr. 234. był cech kowali we Wie-
liczce, do którego należeli i Bochnietrze-
niała. Miał cech swoją pieczęć, schadz-
ki, nabożeństwa żałobne (Tricesima)

r. 1509. nr. 230. starszyzna szewska (seu cuive magistri artis suturie)
opłacała do skarbu z jatek (su-
per macellis seu bancis sutorum
in Cracovia) czternaście grzywien,
rachując każdą na 48 groszy. Tę
cybulę sprzedał Król za 500. zło-
tych węgierskich czystego złota.

r. 1491. nr. 234. był cech (custodia)
rybaków, z którego dochód na
200 czerwonych złotych wę-
gierskich był obliczany.

~~r. 1582. wójtowie dziedziczni krowna sprzedając
jako communitati [illegible] Akta bern. nr. 35.~~

r. 1493. Statut cechu rzeźniczego Krakowa pu-

twierdza Wójt i Consules. ~~ale ten statut nie mówi o niczem więcej, tylko o administracyjnej ma-~~
rafianu dotyczące się na jakimbądź nie ma żadnej szczególnej przepisy zawiera. ~~gospo-darskie~~

Akt. bern. III. nr. 79.

r. 1450. cech szewców w Krakowie, jego statut, podobny do założniczego we Kró-lewskie: Nic o nauce, tylko ad-ministracyje i o zabawach cechu. Nau-ki objawić nie chcieli. Urządzać przy-jęcie tym, którzy się w Krakowie nie uczyli rzemiosł, nie wzbraniali. Jak kupować skóry z szewcami miejskie-mi nie zmawia się.

ib. 113.

Oszusti cechy nie wpadły w podejrzenie, da-wały do potwierdzenia swe statuta Wój-towi i Rajcom: gdy wpadły, to Królowi, ~~to~~ Namiestnikowi Sanockiemu.

r. 1486. Rajcy Krosna potwierdzają ustawy krośnieńskiej czeladzi szewckiej ib. 129. (nie czytałem, odczytać!).

Mazowsze. 73 cechy

r. 1441. nr. 157. Władysław Książę Płocki na-
dając prawem chełmińskiem Bielska, po-
zwala zakładać się w niem cechom (frater-
nitates), byle z nich miasto pożytek mia-
ło. nr. 211.

r. 1462. W Pułtusku zebrali się w jeden cech
różni rzemieślnicy z żelazem i złotem
obchodzić się ~~[illegible]~~ nawykli: kowale, ~~ko-~~
~~tlarze~~ (żelazne robili obręcze?), ~~szlo-~~
~~sarze~~, kaludzieje, siodlarze, ~~ślusarze~~,
~~mieczy~~, ~~pasnicy (robiący pasy)~~, ~~nożownicy~~,
~~szpadnicy~~, ~~rymarze~~, ~~pod przewodz-~~
~~twem złotnika i kowala~~, i zaraz założy-
~~cech~~ ustanowili ~~[illegible]~~ i opatrywać da
kościoła światła i potrzebami najwa-
żniejszych, wspierać się cechowych członkow, utrzymywać
wspólną kasę, i z ochoty przyjmować do
cechu ~~nauczonego~~ ~~rzemiosła~~ robotni-

ców. Biskup i pan Podługka, potwierdza cech
pod warunkami: ażeby miejscowym tylko rze-
źnikom wolno było na targach sprze-
dawać swe wyroby, a okolicznym tylko na
wolnych jarmarkach, ażeby cech dawniej
przedtem wyjątkowy, który podług dawnego
zwyczaju po [illegible] trzymali ([illegible]) sprze-
dawać mięso, ażeby wolno było do cechu
i z obcej strony rzemieślnika zakwaterować, aże-
by [illegible] w Podługka sprzedawać swój
[illegible] opłacali się [illegible], ażeby nie
dawali [illegible] [illegible] na [illegible] i
nie [illegible] ich na [illegible].

~~r. 1776. nr. 23. [illegible] da Korony [illegible]
[illegible] księstwo i pozwala Kazimierz
Jagiellończyk miastu Suchacznew założyć
dawne a stanowić nowe cechy według da-
wnego swego zwyczaju - gdzie on był?~~

<u>cechy</u> 74

Kary ustanowio-
ne na cecho-
wych zawadza-
ły się na kup-
nie piwa ż
r. 1503. Arch.
bern. m. xii.
79.

P

luwohni

P S

dra S

cechy

78

już w [illegible]
pańszczyźnie wolni ro-
korzystając z rzemio-
sła stowarzyszali się,
dw. 5. 5. 12. Do jure
[illegible]. (Gu. 6).

miązga cechy. 3.16

~~r. 1388. Wójt kra-
kowski pozwala
mieszczanom jakub-
ki zawiązać cech
communitas (la-
niorum). ...
III. ...~~

r. 1499. Wójt i Raj-
cy krakowscy pozwa-
lają cechowi szew-
ckiemu wyganiać
szwargaczy. № 214.

Czeskie vrchi wilkar
№ 212. z

przedsiębiorcy r. 1499
ustawy cechu pie-
karskiego № 216.

<u>miasta</u> B.

v. 17 k. 12. [3a] officium
<u>lanificum</u>, do [illegible]
cech sukienniczy.
Akta. ławn. nr. ~~[illegible]~~
v. 17.

<u>Czechy</u> 78

Wojtek Kroczadziu dziwicznym był Szaraczka buszki, v. 1 naz. Abh. bern. III. nr. 79.

[illegible]

Wielmożny W. A.

Lit. Stona Plock

		Porto za książki z We
	1	Turner, Slawisches

Krętkowski — Cechy 1. kuśnierka

r. 1537. nr. 52. był cech [illegible] (rectorium)

r. 1344. nr. 91. Przed Burmistrzem (Consules) i Podburmistrzem (Proconsules), radzcami, majstrami przysięgłych gminy (communitatis), przyszła, stawiła się, reprezentana (communitas tota et magistri) cecha krawieckiego, prosząc o wyrok, nie porozumiewanie nigdy nieomal zawsze uchylającej; a nieporozumienie o to: jak Krawcom ~~[illegible]~~, sprzedawać tkaniny (stamina) czy jednemu wyrzadkiem wszystko, czy kompaniom pozostawać? jak na tkaniny zakupować według i na jakiej wadze? Komu mogą wolno kupować na targu według, czy tylko miejscowym czy i obcym? Odpowiedź na wszystko to: sprzedawać pojedynczo, po [illegible] jeden trzeci; zakupować na wagę lub ważyć ręką (na miarę?), obcych nie dopuszczać do kupna; tylko na jarmarku kupować mają obcy, a jeżeli na dalszy jarmark wiozą, to mogą przenocować.

r. 1463. nr. 624. Cod. II. 2. rzemieślnicy rodzinnej sprzedającej w jatkach, kupiecie już do antiquam consuetudinem in locis consuetis (wolnica)!

Pannicida, Du-Cange, krawiec.

r. 1422. nr. 144. Jeżeli wierzyć błędom pisarskich

[illegible]			[illegible]
31/8	"		Fracht paczki z Lipska
6/9	"	1	Piwarski, Wzory ... II go[...]
		1	Dubrawski, Wypisy, [...]
4/10	"	1	Kozłowski, historya święta[...]
17/10	"		Fracht paczki z Wiednia
24/10	"	1	Zimmermann, Gesch: d. preussi[...]
25/10	"	1	[illegible], handel i przemy[...]
7/12	"	1	Liber Beneficiorum, tom I[...]
		1	Słowo prawdy
16/1.	73.	1	Biblioteka Warszawska [...]
		1	Czasopismo aptek: 1873 z pr[...]
5/2	"	1	Würtembergisches Urkunden[...]
			Porto na Bielowskiego Mo[...]

80

miasta

cech malarski w Krak.

[z najważniejszym w Przeworsk
z r. 1409. s. 31.
Kraków posiada dotąd przeszło siedmdziesiąt scen pędzla malarzy cechowych XV wieku. Szczegółowiej w Roz-prawach Akademii U-miejętności, I. 29. Najstarszy obraz w [kościele] z drugiej połowy XVI. wie-ku zlewa się szkoła ce-chowa z pojęciami ogólnie europejskiemi, a w XVIII. scho-dzi [illegible] cech do znacze-nia podrzędnego malarzy [illegible], s. 30.

zawierania małżeństw

uważało; odstąpił więc

od wiary katolickiej

i wracał do pogaństw

cechy

81

Kuśnierski cech w Mohylew. w Mohylewie. Urkund. nr. 142. w Krakowie Bandtk. Dzieje I. 312.

Ferdina

82

cech kuśnierski

1) ~~r. 1142~~. w Meklen- burg. str. 144

jego kilkuletniej pel- ligiecz.

w Krak. cech ku- śnierzy pierwszy Bandtk. Dzieje I. str. 312.

34

60 - 90 -

30/2040/6

180

== 60

Cechy 83

r. 1462. nr. 3662. u Helcla semiveres artificum seu mechanicorum alias czechy.

Mazowsze

84

cechy ~~ludności~~

r. 1420 nr. 8. w dodatk. W miastach są oppidani i inhabitatores, tych incolae, od zajęć nazywani operarii, tabernatores, mercatores, mechanici cujuslibet artificii, homines sive incolae. Mowa o ludności (Sucharow r. 1476 nr. 234), wyszczególniamy: mercatores, pannicide, ceterique fori factores.

27. Mca Lutego 1824.

lunek

ego Papieru

exiorna

cechy

85

a rzemieślnikach ale nie
o cechach jest. r.
1358. Akt. lwow. III.
nr. 6.

151.

wadzili monarchini tej
wnukowie. Za ich stara=
niem stanął układ pra=
wa, w którym nic nie

4 b. cła 5 c. 86

r. 1426. Do urzędów
nakaz, ażeby nie
brali ceł od dworzan,
gdy mają na to jego
przywilej. Akta kapit. V.
nr. 35.

5

r. 1435. szlachta w
ziemie ustanawia mo
stowe i cła pobiera-
ć się zakazuje. Gr.
pomaga r. 1450 64.
nr. 130.

Jest wszystkich pieniędzy
Rubli srebrnem 735

Dn. 16. Września dosta-
zyba się z emerytury 337 -
za czerwiec, lipiec i
sierpień

jest więc 1072

Mazowsze   cła c   82   cła

5

r. 1454. nr. 200. Kazimierz Jagieł. stano-
wi: że w Płocku opłacać cła po
dawnemu, a nowych ceł nie wyma-
gać. Kiedy kupiec przejeżdżający wstą-
pi do miasta i cały tydzień nie zaba-
wi w niem, to cła mniejszego nie pła-
ci.

Materyały   cła 6,   88   ~~składy~~

r. 1356. nr. 138. narzucone niesprawnie Lwowi miasta cła i trybuta znosi Jadwiga, składy soli i zezwala [illegible], a kupcy drogami zwyczajnemi jeździć.

r. 1366. nr. 142. skład soli i słodzi przywilejów gubie Opatow, Kazim. W. składanow że się Sandomirzowi należy.

r. 1380. Ludwik ustanawia składowe Lwowie dla kupców idących do kraju Tatarów. ...na ...ni 19.
Akt. kom. III. nr. 32.

r. 1464. Kazim. Jag. stanowi: że z Lwa-gienieckich kupców jadących z Lwowa ze Szlązku, a szczególnie z Wro-cławia, a tyle tylko zatrzymać w Krakowie wolno, i żeby cła zapłacić: i mogli się więc z przejazdem i jednej odbyć godziny. 6 12.

opuszczone cła od

Nabr. p. — cła

89

3 w. 237. Lad. III.

r. 1495. Jan Olbracht zprzedał dochód celny
Sandomirza roczny za sześć grzywien
monety bieżącej. Dziesięć funtów kra-
[illegible] i sześć kamieni pieprzu, z wa-
runkiem, że jeżeli się w ciągu roku
ukażą dochody większe, ten zerwie
kontrakt.

1 r. 1366. Sanoku, [Krakowi] z przywileju Kazimierza Wielkiego mia-
sta kupcom opuszcza cła na lat 10.
Akt. Grod. III. w. 15.

2 r. 1387. Jadwiga znosi cła Lwowu po ś. p. [illegible] niesłusznie
[illegible] i Ludwika narzucane
ib. w. 22.

3 r. 1419. Władysł. Jag. Tarnowowi cła w całem
państwie opuszcza i drogę przepisuje do
Wrocławia na Opatowiec, Działoszyce,
[illegible], Koszyce ib. IV. w. 45. 96.

4 r. 1427. Toż dla Lwowian, dopóki żyć bę-
dzie lub nie odwoła Jagiełło ib. 75.

Wujt.

— Ormianie cła nr. 6.
Dod. skarb. ekon.

90

r. 1434. Wład. Jagiełło podcznak testamentum ultimae voluntatis Armenorum impedire.

Akt. herm. V. nr. 57.

r. 1440. multi de jure suo Armenica se in jure Teutonicum transdulerunt. Ta ich od panowania ciężkiej nie uwolnia. ib. nr. 78.

r. 1444. Wójt ormiański ma prawo trzymać dwie jatki rzeźnicze. ib. 100.

6

r. 1455. Trzem Ormianom braciom królskie urzędu w cłach ib. nr. 131.

r. 1461. Kazim Jagiel-
lonka przywilejów,
Jagiełły i Warneńczy-
ka Ormianom danych
potwierdza, w. 155.

cTu 91

uigchulkave cha
ua Samaveu,
Haggelbach w.
451.

Grühn & C° bestehende Wein

Herrn Ferdinand Trachm

selbiger sämmtliche Activas u.

monopol.

R. 1386. nr. 139. Cod. I. w ostrzeżeniu, i r. 1400. nr. 154. tamże samym tylko Rajcom sól sprzedawać wolno.

Składowe miasta

93

r. [illegible]. kupcy ja-
dący z towarami
do Tatarji mają
zastanawiać we
Lwowie 14. dni.
Akt. grod. ziem. III. 148.
Wałach

r. 1472. z Węgier
na Ruś lub Podole
jechać na Sanok
i tam myto opła-
cić. ib. 279.

miasta monopol

Mieszczanie dzierża-
wili cła. Burmistrz
krakowski jako cel-
nik wspomniany jest
r. 1476. nr. 4157. J
Lewka Deczkowicz by-
wał wagi (wasznyk)
r. 1440. [redacted] 1462.
nr. 3350. 3662.

[illegible]

[illegible] 3.

rzem. pol.

~~Kreta~~ ~~Kalisz~~, ~~Sieradz~~ 95 ~~Rzeźnictwo.~~ wędliny

r. 1418. w Kaliszu forum liberum ~~carnium singulis septimanis fe- riis secundis quibuslibet, Księg. 7. Ta wolno dla rzeźnik: aby gdy przywożą na targ mięsa płacą od sztuki zabitego bydlęcia targowe, które na budo- wę miejskich naprawę idzie. r. 1465.~~ Ks. 7. 46.

r. 1422. Wójtostwo Sieradzy sprze- daje, w nim: tria macella, se- ptem pistrina alias cameras seu institas pistorum, sex in- stitas sutorum, balneum, or- tus, allodium cum omnibus cen- sibus i t. d. Księg. Oddział III. str. 34.

Wielkopol. 96 Składy 1.

r. 1497. nr. 107. W Poznaniu ma być skład przez dni trzy, po czem wolno wyjechać z resztą niesprzedanych towarów. ⌐

r. 1496. nr. 136. Kaliszowi przez dni siedm., ale w r. 1540. nr. 157. zniżona na dni trzy. Stosuje się to do kupców jadących z Prus na Szląsk i do Niemiec.

⌐ Kupcy jadący z Litwy, Mazowsza, z Rusi, a ze Szląska do krajów tych mają Poznania nie omijać. Ci co jadą przez Kraków, ze wschodu na zachód i odwrotnie, do tych nie stosuje się to.

26/8	"	1	Fröhlich, Handwörterbuch d. illir. Sprache 2 Bde
2/9	"		Fracht za paczkę z Wiednia
7/9	"	1	Szaraniewicz, Kritische Blicke
6/7	"		Porto z zagranicy
21/8	"	1	Wiązanka dla młodocianego wi[illegible]
16/9	"	1	Schmidt, Kleine Erzählungen
29/9	"	1	Nostkowski, Kultura [illegible] w Bułg[illegible]
		1	Gronwen, Zymienie inwentarza
6/11	"	1	Novakowicz, Matronik
6/12	"		Fracht paczki z zagranicy
23/11	"	1	Burzyński, prawo polskie
			Porto Biblij królowej Zofij
21/10	"	1	Novaković, Istorija serbske Knjiż[illegible]
30/11	"	1	Kolberg, pieśni ludu
4/12	"	1	Beiträge zur Frage d. nation[illegible] N: Wspomnienia
19/12	"	2	Cwięczakiewicz, Wykład [illegible] do przemysłu[illegible]

Składy we Lwowie 97

r. 1444. ktorykolwiek zamorski kupiec, chrześcianin lub poganin, przyjeżdżie z towarami do Lwowa, ma sprzedawać je tamże lub na skład złożyć, a nie wywozić do Włoch, i tam nie sprzedawać ich. Lwowscy kupcy mają tego doglądać.

Akt. bern. T. IV. 100.

dopiero w statucie Ca=
ra Aleksiego ułożyło się
tak, iż mogło stanąć
za podstawę publiczne=
go prawa, nowo usyste=
matyzować się mająca=

miedź 98

r. 1354. [illegible] [illegible] Kra-
kow. Kupcy kra[illegible]
Prusom, Bułg[illegible]
Szląskiem, Cze-
chom, [illegible]
z miedzią [illegible] nie
mogli [illegible] [illegible].
Arch. kom. III. 21.

Miasta, droga handl.

r. 1344. spór o drogę handlową z Krakowa na Ruś między mieszczanami a celnikami ropczyckiemi.

Akt. Gr. III. 134.

99

4

r. 1364

~~miasta~~ drogi r. 1364

Kazimierz król zaleca magistratowi nowo wystawionego miasta Muszyny, aby odsu-nął nową drogę handlową przez swe miasto, a król przyrzeka uwalniać od cła wszystkich, co po tej drodze jeździć będą. Kod. Kat. Krak. CCLXXVI.

~~pensja Swederusa, r. 1377. 1367. nr. CCXLI, CCLXXI.~~

~~[illegible]~~ I

handel.

~~miejsca~~

101.

przewyższa nie
w mniejszych miastach
Polesia, zabrali ob-
ce [illegible] ne gorz-
szy nad polskie,
materye jedwab-
ne wbiegnięte, pło-
cienne bawełnie
czyli w szwabskie.
Z goda jak w trze-
chach. Palack.

Abwehr Nr. 201.

Trudno sam przy-
mieć z podobien-
stwem jego, gdyż
słyszałeś moich
z tego przemówień
których w Sejmo-
wi szukać Swiec
jego
słuchany i wierze-
nia [illegible]

1 Handel polski

102

W Zeszycie Lipcowym Biblioteki Warsz. za Lipiec 1872 notatki kupca krakowskiego w podróży do Flandryi przekonywają, że handel polski w XV wieku rozciągał się w zachodnim kierunku do Greifswaldu, Szczecina i Wiednia, a wsch. do ujścia Odry i środkowego Dunaju. Nasi kupcy bezpośrednio zdążali na targ w Brugge, dokąd ze wszech stron w tymże wieku ściągali się kupcy z Francyi, Niemiec i Włoch. Przedmiot wywozowego handlu polskiego stanowiły wosk, miedź, ołów, wełniane i lniane wyroby i skórki z Węgier sprowadzane. Z jednéj notatki wypada że ogólna wartość wywiezionego towaru z Krakowa wynosiła złp. 68562.

Wielmozna

Wiekońska

Podać do W. Hładiejowskiego - Orla N 3 nowy
I piętro

a tym utrudniać handel, 103 zwaim
udalniać zlewając ich w marno-
ści zwiać kabały, rozszerzać
handel, pozwalając prowadzić
go nie tylko w mieście lecz i na
wsiach

Rolników nie dać zdzierać przez
arendy, a udalniać szwedaż,
mieć wzgląd na ich potrzeby i
nie chcieć na nich zyskiwać, †

Ponieważ pieniądz nie bywało w
skarbie to do Żydów przychodzi czy-
nić. tu były jego banki, jego
magazyny, które strzegł.

† obarczając cię-
żarami

35.

który król i gdzie tak i
owak, bądź sam przez
siebie, bądź wespół z sej-
mem postanowił; tudzież
przywodząc statuta o-
znajmiali w ich napi-
sach, czy one są stano-
wionego, czy zwyczajne-
go prawa wynikiem.
Pierwsi postawili nas w
konieczności mozolenia

handel wywozowy
104
Czerwiec, skóry, Tasie, bokrowe, żelazo, len,
żelazo w Słu-nowianie i t. p.

15.

hist. handlu

Prócz Teodora Hirscha: "Handels und Gewerbe gesch. Danzig's unter der Herrschaft des Deutschen Ordens", o której krótkie sprawozd. w Kronice 1854. nr. 53.

histor. handlu 2,106

Sprawę zdającą z wydania dzieła Hirscha Danzig Handel und Gewerbegesch. mówi że Polak nie zdolny, nie przyzwyczajony do handlu czytać i rozważyć go.

Gaz. Warsz. r. 1859. nr. 71.

non debetur, z

tuty prawskiey

placki /. Swiado

handel

1/10

na zewnątrz. Za Wszewołoda Su-lena r. 1393. J. S. Bandtk. Dzieje narodu polsk. Wydanie w dwóch tomach. Warsz. I str. 313.

Hau

wywozowy

Małop. L w Lelowie. ~~targi jarmarki~~ I — ~~Kopyści~~

108

r. 1362. ci pózdy targ nie mają, chcy kupcy przywozić samich sukien i sprze-dawać na łokcie za samo przysłano do których przedaw kupę groszy kosztować.

Akt. kern. III. nr. 13.

r. 1368. Kazim. W. daje Sandkowi wagę, in
2. qua omnia mensurancia que ad eandem per-tinent spectant, prout in Cracovia obli-gam in nostris civitatibus moris est, penden-dum ib. nr. 15. (Waga była do niej Komora)

r. 1349. Jagiełło rozstrzyga spór o drogę han-dlową między Krakowem a [illegible] na rzecz prawdziwszą ib. nr. 69.

r. 1358. Kazim. Wielk. dozwala Sączanom — Są-czani, którzy ze Spiżem handlować solą, kupować ją we Wieliczce i Bochni sa-mej. ib. IV. nr. 2. 98.

handel prywat.

109

złoto i srebrne naczynia, złotogłowia za chlebem

Mieszczanie nie wyciągając z gminy, kwali w Dzierżawę wsi i trudnili się rolnictwem. jak w Nowej dziś nie wyciągnąwszy z gminy Szkl. Wrocł. v. roz. III. 400.

Jak na sam wychodziło z jaką była to produkcja i. d. Hoszewno. Ib, 42-37.

Pierwsze począ-
tki chwycenia się
sposobów zbrojnych,
przypadające na czas
pierwszego wzro-
stu Gdańska, i t.
d. (str. 274.

handel (bursztyn)

czy bursztyn przybywał w kraje naddunajskie z brzegów morskich? o nie, bo mógł i z wewnątrz kraju, gdyż się tu kopie

Ukert Germ. 176.

handel zbożowy 1,

Za powiększeniem
się ludności w ce-
sarstwie niemiec-
kiem za czasów
Cezarów z domu
saskiego i fran-
końskich. podniósł
się wywóz zboża
za granicę z nad-
bałtyckich. Madzj.
i Mazowsza (Na-
Dzie drogi han-
dlu zbożowego II.
str. 272.

z podniesieniem
się tego handlu
podnosił i prze-
mysł młynarski.
cu razem z tkania

mi po miastach
wskazuje na pr.
mnażanie się lud_
ności Zubrzyck.
Kron. str. 51.

Mabor. III jarmarki

Kazimierz Jagiellończyk
r. 1470. ~~[illegible]~~ ustanawia w Dunajowie mieście arcybiskupstwa lwowskiego dwa jarmarki roczne (NB. jakże? czy jarmarków w mieście nie było?)
Akt. Grod. II. nr. 115.

r. 1360. Kazim. kr. zezwala roczny majowy trwać przez tydzień jarmark; kupcy nań zjeżdżający wolni od cła. ib. III. nr. 18.

Mazowsze

112

jarmarki

w Ostrołęce (w Rawskiém) jeden walny jarmark a to trzecia niedziela zarg. r. 1400 nr. 139.

jarmarki

nr. 200
r. 1454. Kazimierz Jagieło stanowi, że po miastach w Płockiem na jarmarkach, walno sprzedawać sukna na łokcie.

r. 1476. nr. 234. Lublin miał czteryj jarmarki roczne, nań przyjeżdżali Sochaczewscy kupcy, a zkąd udawali się na Ruś. Po Lublinie zdawna jarmarki w Sandomierzu i Sporanie (?) dawane na jarmarkach stanowiskach od Baldawano ku[?] ludzi ubiegi (?) emenzowaremu, lublinskiej kupcy [?] lubrare.

z ki Radomiu

r. 1544. nr. 277. Anna królowa nadzorczo zaprowadza tzwy jarmarki w Nowém-mieście Warszawie.

Wieth.

Jarmarki 1.

r. 1392. nr. 105. jak wstać. Kupiec obcy na jarmarku sukno sprzedawać ma na postawy, a tylko na targach tygodniowych (gora) na łokcie. Cła nie brać od miodów, wina i rzeczy na stra-wę potrzebnych

113

r. 1475. nr. 133. Biskup i kapituła poznańska otrzymuje pozwolenie, że miasteczkom ich Śródku, Chwaliszewu, Ostrów, wolno sól drobną sprowadzać z Wieliczki, i sprzedawać u siebie, (choć nie mają u siebie targów?)

r. 1423. nr. 142. na jarmarku nie tylko własny lecz i obcy na odkup nabyty towar sprzeda-wać wolno.

r. 1442. nr. 169. Ord. 2. w tygodniu targi 2 druga nie-dziela, jarmark jeden.

Kupcom [illegible] / droższe sukna sprzedającym / nie wolno na targi do Łobrza przybywać, lecz Kaniewom ([illegible] jak poniżej Krakowskie sukno)

Jeżeli co do soli: sprzedawanie jej na targach wie-lic., skład zażądać między Kazimierz. i Krakow.

[illegible]		[illegible]		
b pudtóre	.	30		
	.	75		
II ga	.	65		
I.	.	50		
	.	30		
Bauernkrieges 2 Bde	3	24.		
ot		15		
III.	3	.		
	.	55		
1873.	9	.		
zeo: do Krożmemie	3	60		
ebmetr I Bd.	4	.		
mmunten II.		50.	50	17.
		Rs	70	51.

Wielk.   Kupiectwa 2.

fabryk znakiem im od monarchy danym, azeby obcy zysk swój nie udawali za kupców.
Toż dla Słupcy r. 1523. nr. 149. dla Szrema r. 1567. tu. nr. 157.

r. 1493. nr. 135. Dziwno że na jarmarkach u Sz. a gielkie obchywanych nie było wolno mieszkańcom miastom sprzedawać sukna, a przyjeżdżającym kupcom wolno było. 114

r. 1496. nr. 136. z Wroc. jadąc kupcy do Warszawy mają jechać na Kalisz.

r. 1504. nr. 138. Nadkomisarz i [illegible] (Procurator [illegible]) Oświęcima, mają [illegible] ekzaminować nie na przywiezione do ich miasta towary, wina, jakie tam mają sprzedawać.

r. 1493. nr. 135. i r. 1513. nr. 140. że miastom Swarzędz (Schwetzen dziś) i Skwierzyna nie mają obcy kupcy na jarmarku przeszkadzać ani w kupnie wełny, ani sprzedaży sukna jakie się w tych miastach fabrykują.

5.
r. 1515 nr. 142 Kupcom wrocławskim zakazano handlować z Polską, kiedy się zrzekli ulegać. w ich miejsce kazano hand. za tem ażeby: w ich miejscu były składowane pozwolono im handel prowadzić dalej.

r. 1524. nr. 147. w Kościanie kupcy zakupywali przed sukiennikami zamecznemi wełnę, a potem jej drożej obcym sprzedawali. Zygmunt I. przydał

…szawa, 24. Lutego 1873.

W. A. Maciejowski

	było nadesłanych do skład.	obecnie jest	sprzedanych	Cena za egzemplarz	Należytość Rs.	Kop.
508						
I.	505	499	6	13. 8.80	52	80
II	5	5				
III	34.	34.				
IV	82	82				
V	222	217	5	1.	1/5	4.
VI	5	5				
68						
	67	62	5	3.60	1/3.	12
	10	8	2	22 1/2	1/3	30.
	66	64	2	22 1/2	1/3	30

Kupiectwo 115

r. 1427. gdy kupcy lwowscy pędzić będą wozy do Wrocławia, ma Starosta Sandomierski dać im służebnika, któryby ich bronił od napaści, że wozy rzeką zwłodzą u przechodzie.

Akt. bern. V. n. 42.

handel 2.

Mazowsze 116 Rzemiosło

r. 1476. nr. 235. sukiennicy sochaczewscy porównani w prawach jarmarcznych z [illegible] i [illegible].

Wielk.

bezpieczeństwo 7.

117

r. 1242. nr. 19. ut in mercato
in Lubin et universis quo-
cunque omnia mercimonia
licite et libere venderentur.
quibuslibet diebus et precipue
diebus dominicis et festivis
et in solemnitatibus.

r. 1392. nr. 115. Drogi handlowe z — Drogi
Wielkich miast do Wieliczki, z Oz-
warowa do Krakowa na Orzew. Trzy-
mać się mają drogą furmani
i kupcy pod utratą towarów.

r. 1455. nr. 126. Kazimierz Jagielończyk
potwierdził stare drogi handlowe: z
Rusi przez Bełz, Hrubieszów, Krasny-
staw, Lublin, Kazimierz, Zwoleń, Radom,
Skrzyn, Opoczno, Żarnów, Przedbórz,
Radomsko, Brzeźnicę, Wieluń i Bolesławiec
do Wrocławia. A do Wielkopolski przez
Radom i Przytyk, Inowłódz, Brzeziny,
Stryków, Łęczycę.

4

r. 1472. nr. 132. Sędzie pozwala Kazimierz bez
gdańszczanom znaczyć wyroby sukienne swych

…ifstern.			
		4	20
…r			15
…o		1	
		.	15
…tkru		1	20
		.	37½
…ii		.	50.
		.	52½
			96.
			40
…I.		3	
		.	15
…avnosti		.	80.
		4	.
…ulität			
		1	60
…no Krajc. 15		.	30.
…nie	Rs.	88	23.

┌ liczy mające ┘ mierzy je i waży

Porządek miar i wag. 118

ich ciągnąć zyski, i ażeby za sła- bością wyszedł z ziemi i chce

jej ∟ panować nad ziemią. ┌ Mierzy

jej zwierzchni najpierw okiem najdzie-

jnie narzędziem. Od człowieka

ju pierwsza miara, czem

miara druga ∟ dalej liczby od ciała pochodzą biorące rami, ręka, palec, stopa = miara, i na liczbie kończące się tysiącznik.

∟ Dochody waży zmierzywszy -

miara. 119

Placae mierzone na Pokucie: quaelibet virga continet decem cubitos sive ulnas aequales, quales habere consueverunt pannicidae et sartores.

zła myara albo łokyecz

Ortyle w VI. str. 96.

Xnięż a kwartą 408. w demyanii 41. medinna. kozę

Wagi i miary 120

Centnar jako waga.
Miara długości łokieć
Miara przestrzeni sta-
jania kładka jugera,
pręty czy laski wiązać,
jutrzyny morgi łany.

Miary ciał sypkich korzec
ćwiarna, dzielony na kor-
czyki i ćwierci, kwarty
i pół-kwarty. Kłoda
zwana równa dwom
korcom. Modius 12 kor-
cy. Paczim co znaczy?
In Lib. Benef. III. 299
stoi: parvinnea galis
que a vulgo paczim et
carcze vocantur. Tu
carcze nie korzec, ra-
czej karczak w Biblii

szarożepak. gurnek
(gurniec?) dzban]

Bibl. Warsz. v. 1871.
IV. 359-60.

121

Wagi i miary

Wagę sprawiedliwą mieć będziesz, sprawiedliwy korzec i prawą pyalt (miarkę)
Bibl. Zofii 84.

Na palcach rachując rolnik wydobyć jakiego liczbę dziesiątek, którą mnożyć przez siebie raz i drugi utworzyć nad największe liczby, a jakich ani tej nie mógł zamarzyć – liczby podbijać się zarówno za pogańskich jak chrześcijańskich, równie za ludowych jak monarchicznych czasów stanowione

...ie Wielmożny Panie
Radco.

...wski Prusinskich Pan-
...nu wydać bilet dozwo-
...nia dzieła JW^o Pana
...sa w korrektach, jedy-
...runkiem złożenia de-
w razie zakazania
...gdyby po przejrzeniu
... wydanemu nosi...

z Łoyczuli mięsiz

W ovaluwszej burzie żyjący studenci, żywili się pięsą, milen papavere, r. 1444.
Cod. Un. II. 4.

122

w Poznaniu
ku pojawia
wy do niej
ku z tem
sławniej w
dawne do Dr
Dziej wyda
niż dawniej
dawać się
tak Żupani
wre [illegible] i k

mieszczanie

przemysł

r. 1441. Cod. Un. II
t. aurificus et
canavir.
citarizator (w Aju-
tancia nie ma lu-
tnisi ib 5.
frenifex, fenifex
ib 15. 238.
r. 1446. ib. 67. ra-
sor, sartor.
rasor panni ib 1449.
A. 120.
Curifex ib
Horalogista r. 1451
ib 133.
aurifaber (było co
aurificus?) r. 1456
ib. 184.
pictor et illumina
tor, r. 1462. ib 209

pictor ib. 218.

campanator (równo dzwonnik i dzwonolej) r. 1463. ib. 221

Znaczenie mieszczan
stan. społ. 1211
r. 1438. Warneńczyk
potwierdzając nada-
nia prawa, poświa-
dcza je i burgensibus
ceterisque subditis et
incolis regni nostri.
Akt. bern. V. nr. 75.

Mecherz.

Wielk.

moneta 1.

125

r. 1284. nr. 65. Przemysław daje Arcybiskupowi Gniezn. prawo bicia monety w Żninie lub gdziekolwiek w kasztelanii Łędzkiej, a ta ma być w całem państwie przywilej dającego używać / Przywilej wydany we wsi Stawinie, nie Chełmna jak wydrukowano, pod Kaliszem. Kar. Polska I. 193. uważa dyplom za podejrzany, że przyczynił się za świadka komes Bogusz Senator kaliski /

r. 1314. nr. 86. Wład. Łokietek dla Biskupa Poznańsk. ~~ti~~ łoży sama, ale już et utilitatem monetae sive cudendi denarios in Słupcza

r. 1404. nr. 166. zwykle miastom dozwalano bić drobną monetę, ale pod stemplem monarchy. Tak Jagiełło Wschowie.

Historya miar i wag . . .

Pamiętniki o dziejach pols: 2 tomy, było . .
wydano wa zleceniem —

Przegląd najw: prawodawstw . . było 5
wydaliśmy . —

Polski ili Poljani, odebraliśmy ex.
wydaliśmy . —

Uzupełnienia do hist: prawodawstwa . . 6
wydaliśmy . —

Lelewel, Polska tom III . XIII

Wysłano
dnia 27 Lutego 18

wyrob wedaię

płótno 126

W notatkach wy-czytane z Krako-wa płótna i kanafas (płót-no żaglowe)

Saye (cienkie tkaniny weł-niane z wyzeba-ne z Krakowa

harasz wyrob wełniany na pa-sy.

płótno, sukno 127

Jak płótno od
pleść tak sukno
od sukać. sukati
torquere, kręcić
nici (wątek) na wod-
nę Linde, Mikl.
sukienna, sukati.

pbo ano 128

v. 1475. nr. ~~4135~~
4135. pallia
duo equivale
unum adamascum
et aliud havaszka-
wy

v. 1444. nr
- 3752. tunica
havaszy

v. 1472. nr. 4081.
flamina havaszy
diversi coloris.

zawa dnia 29 Kwietnia 1871

R & WOLFF

ARNIA

MUZYCZNYCH

ieście №15.(415)

BUCH- UND MUSIKALIEN-HANDLUNG.

sukno zagran-

panne brune-
zelinne szbu
w rówui z mie-
welos Cud. Univ
I. 17.

UNEK

Maciej

rowanie

książek

Hiżkowy a

od szt: p

nie dokoń

broszur

Ośl

sutura

31

N310

si aliquis civis aut cre-
ditor pannos aut aliqs
merces ad praestantiam
dederit aut mutuo con-
cesserit

Wisl. III. §. 15.

praestatio, census, com-
modatio. mutatio Du-
Cange
w wizlwcé. księga wska-
zom

państwa, ilekroć się
na wniosek Cesarza nie
zgodzi, winna konieczz-
nie postawić w jego
miejsce swój wniosek.

Strandrecht 171

rozbitki wszystkie u Niemców niewolnicy!

Schert Germ. 227.

Szczepy 132

R. 1358. postanowił Karol IV, że wszystkie winnice w około Pragi na trzy mile położone, mają zostawać pod zarządem miasta, do czego osoby Perkmistrz wyznaczany bywał. Erben Primator. 13.

221.

(a) Ośrodki w dyploma-
cie Chrobrego (jest w
III str. 387. tego dz.)
ujarzem (samie II. c.
…owana, zepła-

rzemieślnicy lwowscy 133

r. 1444. Warunek. roz-
kazuje: omnes mieldo-
res, pistores, carnifices,
sutores, qui nobis tempo-
ribus certis in anno cen-
sum solvunt, in eorum
juribus, consuetudinibus,
censibus consuetis tenere

Akt. gr. V. nr. 111.

S. PORTNER

W WARSZAWIE.

dnia 17 Lutego 1873.

Za

~~Sprzedane~~

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
lechy, r. 1402. zdaniem
Advocatus una cum
Consulibus et Ma-
gistris collegiorum
Akt. lwow. III. 149.
r. 1403 Judex pro-
vincialis Zermiste-
że au uważ że ...
nie ... kawni ...
zawsze ... ...
ma ... ...
ci, 16 151.
aw Judex de Sam-
... ...
... ...
nat ... , 16 154

134

J. Kriehuber

Ferdinand Kachmann

Małopolsk.

rząd sło-ekonom-

Ludność:

Lud.

r. 1386. nr. 138. we Lwowie mieszkają Rusini, Ormianie i Żydzi, Saraceni i każdy ma swoje prawa, które zachowuje im królowa Jadwiga.

138

r. 1271. nr. 44. Cod. Dipl. III. cives vel inquilini.

r. 1339. nr. 88. ib. incole et subsides

r. 1379. 8an Elżbieta siostra Kazim. Wielk. rządząc Rusią, także zachować Ormian lwowskich przy ich zwyczajach. Akt. grodz. III. nr. 29. [illegible]

Skład kraj. lud-ności.

9.

r. 1402. Wład. Jag. daje Ormianom lwowsk. wolność handlowania po całej Rusi i Litwie. Akt. grodz. IV. nr. 4.

r. 1415. Wład. Jag. na prośbę prebendarzy-szów kościoła ś. Jana we Lwowie przenosi Ormian zagrodników z miasta na przedmieście i z ruskiego na ormiańskie prawo i pod sądy ich własne ich poddaje ib. nr. 32.

sól

136

"w przewozie soli i sola-
rzach", Helcla Pomniki I.
str. 224-5.

go pojęcia poprzednie
czasy nie miały wcale.
Orzeczony organizm
troszcząc się Piotr Wielki
wybierał z prawodawstw

srebro 137

w notatkach Lu-
pca czytamy o
grudkach srebra
z jego wydajnej
kopalni.

Bursztyn 38

w pogańskich
grobach czeskich
znajdują bursz-
tynowe wyroby.

Centralblatt v.
1874. nr. 2.
str. 14.

XI, 15.

139

ołów, siarka

w notatkach kupca.

w Praktyce sądowej Stebla o kopalniach siarki w Swoszowicach, w Trzebini.

w notakach miedź

140

Drzewo

1394. każde drzewo (jakie?) na targ gro-sze 480. Hebdl.

przy Kontroler	1065	Królewska
~~dawacz druk.~~	~~865~~	~~Ogrodowa~~
djunkt	826	d[itt]o
udowicky	1066	[illegible]

odzież 141

W nudatkach kop-
ca rozmaita
odzież, płaszcz-
czapki,

ubiory

Korabelniki miewane w garderobie po kilka na raz (r. 1475. nr. 4135 ocla cavolgerzyky ?)

Krakow, Lwow. 113 Żydzi

Mat. op.

r. 1453. nr. 105. Bad. I. Natka Żyd
cła dzierżawi we Lwowie.

r. 1392. nr. 177. ib. w magistracie Krakowa
Josman Żyd kamienicę wolnej Wanda
i Kazimierzów kupuje, wyraźnie ze ma-
jąc że wszystkie ciężary ponosić będ-
dzie.

(nr. Takich sprzedaży pełno w Kodex dy-
plomaticus universitatis studii ge-
neralis Cracoviensis)

1440. nr. 323. Cod. dipl. univ. Cracov. con-
municatur Judaeorum Cracoviensium.

1427. Żydowi celnikowi lwowskiemu nabyć zabytku [illegible]
złotej na co pozwolił Władysław (sprzeciw[illegible]
z przyczyny, że między chrześcijanami ży-
jąc, przystąpić do wiary katolickiej
Akt. Gr. II. nr. 46.

Jak Wład. Jagiełło wielkiej rzeszy [illegible] osiedlić. Pozwolił też na to, aby [illegible]

średniow.   w ogóle   144   Żydzi

r. 1566. nr. 640. Cod. II. Żydzi Inowrocławscy ~~[illegible]~~ mają płacić procenty za sumy od Króla zaciągnione!

Żydzi oderwani od ziemi rzucili się do spekulacji.

~~[illegible]~~

Żydzi zachowani dla królewski skarbu, mówią Niemcy i przywilej od Kazimierza potwierdzony.

Żydzi krakowscy

145

Żydówka pozwala
córce i synowi
ochrzcić się, i dwa
domy swe oddaje
im na własność,
pod warunkiem,
że będą płacić jej
na życie Zł. przy(?)
wiek(?) corocznie
r. 1612. Fund. Crac.
nr. 52.

Georgius Nolani-
us Regis Poloniae
nec non Judex pro-(?)
dum(?) Judaeorum Cra-
coviens.
r. 1612. ib. nr 52.

Żydzi

W Nieszawskich uwzględnienie na Żydów, że wyżsi w prawie nad chrześciany. W czem ta wyższość? Według Długosza wielkie skarby. Jak nie umiały wyjąć przywilej i prawodawstwo wyjątkowe. Takie procenta, ślepo naśladujące Żydom w Zachodniej Europie przyznane prawa. Patrz Gumplowicza, Eichorna, Mittermajera

ki Gala /: 1 roza

rajem to zdani

i jego synowi

dzili wspólni

iele /: aemuli

wał ucisku o

ciół, zeznali

ący po Galu

iejarze /: żywo

ława /.

Żydzi 147

drobny handel nie był w ręku Żydów lecz przekupniów chrześcijan

czyta...
rat przez (...) Zasadniczo. ca-
zamianę gru- łość pierw-
dów na mia- szy. 177.
zga. Ci pierw-
szym lub z dru-
odmienimy, gim [illegible]nej wor-
wiem

Żydzi wogóle i lwowscy.

r. 1356. Kazimierz daje Lwowu prawo magdeburskie i dozwala mieszkańcom różnych narodowości zostać przy swoich własnych prawach. Wymienia Armenis, Judeis, Saracenis (Karaimi), Ruthenis et aliis gentibus. Akt. grod. III. 14–5. 76.

148

Mazowsze

w ogóle

149

Żydzi

nr. 228

r. 1474. Kazimierz Kże mazowiecki a Biskup Płocki daje Kanclerzowi Książęcemu census ducalis przez Żydów Płockich opłacane.

Żydzi w Obr. II.

Szarowyan. Polak. p. w.
Żydzi mówiąc p. w. Tu-
dzi nie może wschodniej
w Polsce już urodzili ciem.
(Czy się na Lelew. ogie-
ra ?). chyba urodzi-
ze w Swoim byli.

868

dopełniły ~~czynsze~~ użytki, któ-
re kazała ~~płacić~~ znosić sa-
ksońska szlachta (Ede-
lingi) drugo i trzecio-rzę-

151

Żydzi w ogóle i Kra-
kow.

od marki [illegible] na ty-
dzień, zlot. mało. p. ę.
25. na tydzień 1/4 IV. § 23
nie ma pożyczać na
rowera lecz na zakład
16 § 26.

Judaei si mutuarent
pecuniam [illegible] filiis
expectantibus parentibus
sanis, Wisl. IV. § 21.
Campsor vel Judaeus sic
laribus mutuet super
bonis pignoribus accipiens
pro servicio de marca u-
num grossum infra men-
sem. – dlich zakładu univer.
u Helcla I. 219.

po monarsze najwyższa
w państwie władza, i
na koniec, które sprawy
mogą sami ministrowie

192

Żydzi w Obr. II.

Jedyny to lud słowiański, który bez pomięszania się z obcemi do nas przeszedł. (Tu rozważyć co Tacyt mówi o tym ludzie i Maj[illegible])

Szaraw. Polsk. p. w. Żydzi

się nad odg

imienia p

drudzy zrobi

sługę histor

księdze prze

dać o tytego

jest przyte

treści i ubo

Zwięzły sp

ruzyńskich

postawić w

[illegible], z [illegible], [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
~~[illegible]~~, [illegible]
[illegible], z [illegible]-
[illegible], by nie
[illegible] [illegible] na [illegible]-
[illegible] lub [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] w
Kraśnika
[illegible] i [illegible]
[illegible] i [illegible]
[illegible]

1B

recz tę, jak nal
rić. nowych na
tudyów potrzeb
ego w lata pra
lat. Pozostaje w
przyszłości wy
wzajemnie, czyje z
a czy moje, w
e się tak wyra
kmieciach i s

starym albo ginąć, albo na

Długosz nie stanął na

wyżynach historyi, lub jednak

nader mądrym. Chwalił hisz-

panom że mogą upomnieć Jan-

owi o grunt Rycerom że Krzy-

żaków – niemieckie wszystko szlach-

cicy, i herbem swoim zarazem

odpędzał od morza, do kró-

lowej z całem rodem Bogusł.

wszystko co do pochodzenia bo już

odszczepiono, że zbyteczne. 154

Długosz herbowa szlachty i

miasta

herbowni i wszystkowie błędem

niemieckie niż wszystkim i

Kmieci wyżej że narzucić

przebyli wszystkie

w Strzeszk. Liber. Benef. I. bez.
Herbovich oppidanus Tkaruan.
r. 1415, [redacted] r. 1483. Moryzen w.
1382. 4283.

Szanowna Mrzyjentko

Zmartwiła nas bardzo wiadomość
nam Stazia w tych dniach da
że obiedwie z Panią Holowinską
pod nieobecność Bolesława.
Dobrze że Ja pałygnje moim
ośmielam prosić o łaskawe za

A dziś dzień wszystkiem
wiadom? czy gdzieś ta: czy
mieszczaństwo szlachectwo,
które nie mając w XV ro-
zumu jaki w XIX nie chciało
wydać się na [illegible] [illegible]-
tycznych rządów. Księga rycerstwa
burzyła { o rzemiosła nie zdołała
(wyjmując [illegible]) dużo miasta
uważała za swoją krzywdą, bogate
kupiectwo i rzemieślnicze (szlachetność)
we dworach [illegible]. Zobaczymy w [illegible]
dworze co za [illegible]

[które by te-
go nie do-
było krótko
trwające

{ nie dozwa-
lając ostate-
cznie,
aż kiedy po
nie wo-
lne / (szczę-
ście)

155

Ulica Ciepła nr. 5 – Gdańsk

okoliczności te wpływały że stał - Warski grzech w zapomnieniu, zwłaszcza gdy Najdawniej bywali drzeźnicy (r. 1443. Akt. lwow. III. nr. 79) którzy stanowili zdawali się najdawniej za cechy, gdy krótowa Dobrodziejka (r. 1459. Akt. lwow. III. nr. 113.); gdy Biskupi (r. 1462. Mazow. nr. 211) [tak że Kazim. Jagiellończ. (r. 1476. Maz. nr. 234.)

[gdy cechy płaciły królowi (r. 1444. Akt. lwow. [redacted] V. nr. 111)] tak że w Mazowszu nadają cechmistrzom uznania cechy (r. 1441. nr. 187. Mazow.)

7 Małopolsk. (Kartka 7)

Wyszczególnili nawet rzemiosła. (Kartka mieszcz.)

Urząd cechmistrza pa dawnemu zabiera od majstr.

Wydaje statuta

Lecz gdy się burza

rzeźnicy r. 1443. Akt. lwow. III. nr. 79.
~~[struck through]~~
szewcki r. 1459. Akt. lwow. III. nr. 113.
czeladź szewsk. r. ~~[struck through]~~ r. 1460. tamże III. nr. 129.

willkur
mit folge der alde Bürger, czechmeistera und der gancze gemeine
folge Akt. lwow. III. nr. 113. r. 1459. (kupiwszy jakby
kto wstępuje do cechu szewsk.)
daje 1/2 beczki piwa, i groszy
pro do puszki
wkupuje się 1/2 achtela, funt wosku, i 3 gr. do puszki
junge, czeladnik ucieczka
i wraca

186

Junge, Lerknecht

Meister, ma skóry kupować na sługę a nie latać po wsiach,

Chem Dorffschuster keyne vardervunge men, eyn gebaur nie zna rzemiosła a chce jakby zadzierżawić nie pozwolić, [mieszczanin nie ma chleba czemu sprzedawać ale pożyczywać nie ma-ie.

[Kto chleb na drogę przy-nosi ma dać chlebrzec-ga.

cechowych chorążych przychodzić w dni 14. na „Morgensprache"

miary 157

Mencywa zaś
nie się ju poł-
ćwiu ćwiert-
nia czyli 1/4
wielkiej jednost-
ki miar obej-
mującej dwunasto-
korcowego ma-
ciorą kawy nie
należy stosowa-
ć przez ko-
rzec – Bi-bl-
wafę- [illegible] naży
[illegible]

zalargi

Skat- wartewistö a
fraternitates
Svrejšö statuta Wisk.

158

Его Превосходи
Милостив

...тъ просьбу Оконскаго на благо—
Вашего Превосходительства
В... Превосходительство

Kramiki

159

r. 1441. Warmińczyk pozwala Rajcom: omnes et singulas parvas seu pauperes institas, vulgariter arme Kremchen, ac etiam stragan penesticas vulg. höken, erigere in utilitatem urbis.

Akt. bern. V. nr. 84.

mechanika, szczególnie piękna

r. 1376. Hanko molendinator Bre-
slensis multum subtilis
in arte architectura
Jan z Grawu- w Bielawce.
Monum. II. 658.

młyny po wsiach, a łacina
po miastach świadczą o
powiększającej się ludno-
ści.

160

P.

WALEWS

DRUKARNI,

szy lat 56, przeniósł się do wiec

ą Krewnych, Przyjaciół, Koleg
w dniu 24 Grudnia o godzinie
wyprowadzenie zwłok w tymże
Cmentarz Powązkowski odbyć si

wagh

r.-i.nnž. Wavneiczyk porwała Kaſamyſa-num zaſuzyé u ėie-liė cevepreggurian vlq- wualuhayrza.

Alek.-berü. V. xv. 95.

rula

r. 1417. residui-
tates vulgariter
ahgchar. Akt. kons.
III. 1417.

r. 1432 exorescen-
cie alias ahgrany
ib. 2m.

162

P.P.

charakter Polski

Stanisł. hr. Tar-
nowski w artykule
o Krzysztofie War-
szewickim przed-
stawił dokładny
obraz Polaka
szlachcica
w Rozpr. Akadem.
I. 133-215. 163

Stosunki Germanii ze wschodem przed Rzymianami

Znalezione nad Renem części zdały z wyroby zrobione, z ozdobą przed-rzymskich jakie na wybrzeżu wschodniej dla jeszcze wykopaliska, a znajdujące się obecnie w Drezna, w Szwecyi i tad.

Centralblatt v. 1874. nr. 2. str. 10.

X, 120.

v./ <u>Valachi</u>

1473. si vero Va-
lachi in silva
pecorava in pal-
levente, 4101.

165

opu

u

Zadru.

Drugi 166

Łączach Dziady po-
wiad był myśl
przewodnią, z udo-
żył w Drugich
miasta, zaopatrzy-
dalowe dozakowo-
nie w żelaza i
siłę których poda-
nie potrzebowali
głównie (Theiner
z. 12), i za po-
mocą skrupulanów
handlowych używa-
jąc ich z zysku
zarazem zachodu i
wzajemnie mię-
dzy niemi stra-
ciu wiary (Thein-
eid). Tygodnik
wielkopol. -

1573 - ww - in - fw -
160 -

166a

ВАРШАВА
16
АПР

6-10
6-00
33-10
169 10

46-10

129.10

356
1940
16